

Шифр «Самостійна робота»

**Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт
галузь: «Професійна освіта»**

конкурсна Науково-дослідна робота студента

Тема «Організація самостійної роботи студентів в умовах online навчання»

2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ	6
1.1. Аналіз стану дослідження проблеми організації самостійної роботи студентів	6
1.2. Основи організації самостійної роботи студентів на засадах компетентнісного підходу в умовах викликів сьогодення	13
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ONLINE НАВЧАННЯ	19
2.1. Обґрунтування організації самостійної роботи студентів в умовах online навчання на основі запровадження методичного посібника	19
2.2. Апробація організації самостійної роботи студентів в умовах online навчання на основі запровадження методичного посібника	24
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
Додаток А. Визначення деякими науковцями сутності поняття «самостійна робота студентів»	32
Додаток Б. Відомості аналізу статей з проблеми організації самостійної роботи	34
Додаток В. Відомості аналізу дисертаційних досліджень, що розкривають стан проблеми організації самостійної роботи студентів після набуття чинності закону України «Про вищу освіту» 2014 року	39
Додаток Д. Відомості аналізу методичного забезпечення організації самостійної роботи студентів із навчальних дисциплін у різних закладах вищої освіти України	43
Додаток Е. Таксономія Б. Блума в організації самостійної роботи студентів	49
Додаток Ж. Анкета опитування: «Організація самостійної роботи студента»	51

Додаток І. Результати анонімно-анкетного опитування:	
«Організація самостійної роботи студента»	54
Додаток К. Приклад завдань самостійної роботи студента однієї з тем навчальної дисципліни: «Основи педагогіки та методика виховної роботи»	60
Додаток Л. Анкета опитування: «Результати організації самостійної роботи студента»	61
Додаток М. Результати організації самостійної роботи студентів із запровадженням методичного посібника	64
Додаток Н. Результати успішності навчання студентів	71

ВСТУП

Актуальність дослідження. На теперішньому етапі розвитку українського суспільства проблема організації самостійної роботи студентів знаходиться у центрі уваги науковців та практиків (О. Биконя, Н. Бойко, Л. Воевідко, Н. Головка, Н. Ковеленко, Л. Ляхоцька, І. Найдъонов, В. Плющ, І. Савеліхіна, О. Салі, І. Хом'як, Д. Швець, Є. Швець, М. Шевчук та ін.). Однак, залишається до кінця не вирішеною ця проблема в умовах викликів сьогодення. Спостереження за самостійною роботою студентів у період березень – червень 2020 р. в умовах на той час та й по теперішній надзвичайного віддаленого (online) навчання свідчить про, з одного боку, їхню недостатню здатність самостійно працювати, а з іншого – недосконалість (інколи відсутність) навчально-методичних видань для самостійної роботи з навчальних дисциплін. Проблеми освітнього процесу у вищій школі, що пов'язані з COVID-19 наочно показали необхідність перегляду підходів до організації самостійної роботи студентів. Це зумовило зосередження уваги на проведенні дослідження за темою: «**Організація самостійної роботи студентів в умовах online навчання**».

Мета дослідження: на основі аналізу стану проблеми організації самостійної роботи студентів визначити основи її побудови в умовах online навчання на основі запровадження методичного посібника.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан проблем організації самостійної роботи майбутніх фахівців з вищою освітою та виявити її значущість в умовах викликів сьогодення.
2. Визначити основи організації самостійної роботи студентів на засадах компетентнісного підходу та обґрунтувати її реалізацію в умовах online навчання на основі запровадження методичного посібника.
3. Здійснити апробацію самостійної роботи студентів в умовах online навчання на основі запровадження методичного посібника.

Об'єкт дослідження: процес професійної підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою.

Предмет**дослідження:**
самостійна
робота студентів
в умовах
online

навчання.

У ході роботи було використано такі **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз психолого-педагогічних і навчально-методичних джерел інформації, а також нормативно-правових документів з питань організації самостійної роботи студентів – для визначення рівня уваги до проблеми організації самостійної роботи студентів і створення теоретичного підґрунтя дослідження; моделювання – для структурно-змістової побудови методичного посібника та методичної презентації Microsoft PowerPoint з дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи», а також визначення методики організації самостійної роботи студентів; *емпіричні*: анкетування студентів, проведення бесід з ними та науково-педагогічними працівниками за темою дослідження – з метою виявлення існуючих проблем та протиріч в організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти в умовах online навчання; *статистичні*: математичної статистики одержаних результатів для визначення рівня задоволеності студентів інформаційно-методичним забезпеченням та його сприяння їхній успішній самостійній роботі.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що знайшло подальшого розвитку питання організації самостійної роботи студентів в умовах online навчання з урахуванням компетентнішого підходу.

Практичне значення здобутих результатів дослідження полягає у: впровадженні в освітній процес ХНУ імені В. Н. Каразіна методичних матеріалів щодо організації самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи»; виданні колективної монографії: «Компетентнісний підхід у вищій школі: теорія та практика» з розділом на засадах компетентнісного підходу».

Дослідно-експериментальна база дослідження: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (24 найменування) та 11 додатків. Загальний обсяг роботи 71 сторінка, з них основного тексту – 28 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

1.1. Аналіз стану дослідження проблеми організації самостійної роботи студентів

Науковці та педагоги-практики завжди приділяли чимало уваги різним аспектам, що стосуються самостійної роботи студентів. Серед цих аспектів можемо виокремити: визначення сутності поняття «самостійна робота студента»; принципи організації самостійної роботи студентів; підходи до класифікації самостійної роботи студентів; дослідження форм, методів та засобів організації самостійної роботи студентів; розробка методик планування, організації та контролю самостійної роботи студентів; управління самостійною роботою студентів у позааудиторний час; системний підхід в організації самостійної роботи студентів тощо. Деякі із зазначених підходів розглянемо нижче на рівнях: публікації статей, дисертаційних досліджень та розробки навчально-методичних видань з організації самостійної роботи студентів.

Проведений нами аналіз психолого-педагогічних джерел інформації стосовно сутності поняття «самостійна робота студента» (А. Алханов, І. Біжан, Н. Бойко, М. Буланова-Топоркова, Н. Герасименко, В. Євдокимов, В. Єгоров, І. Зимня, О. Молибог, П. Підкасистий, Е. Скібіцкий, В. Храпченков, Ф. Шаріпов та ін.) дає підстави стверджувати, що вона розглядається як: метод; засіб; організаційна форма навчання; засіб залучення студентів у навчальну роботу, для якої характерна наявність чітко сформульованого завдання; засіб організації та виконання студентами певної навчальної діяльності тощо. Тобто тлумачення поняття «самостійна робота студента» не вичерпується єдиним визначенням та має спектр поглядів (див. додаток А).

Погоджуючись із тлумаченнями сутності поняття «самостійна робота студента», що проаналізовані, зробимо деяке уточнення цього поняття в контексті проблеми, що досліджується. Будемо розглядати його як спеціально

організовану науково-педагогічним працівником (НПП) навчальну творчо-пошукову діяльність студента, що спрямована на самоорганізацію, самоосвіту і самодіагностику останнього.

Аналіз статей з проблеми організації самостійної роботи (див. додаток Б) студентів дає підстави стверджувати, що вона за своєю суттю є активною розумовою діяльністю студента що невід’ємно пов’язана з освітнім процесом. Автори стверджують, що наявність мети, завдань та установок стосовно самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів сприяє якісному засвоєнню ними змісту навчання. Наявність у студента мотивів до виконання певного завдання самостійної роботи сприяє його прагненню до вирішення цього завдання, а відповідно й до організації власної самостійної роботи.

Автори статей виокремлюють такі види самостійної роботи студентів: *самостійна аудиторна робота* – здійснюється за присутності науково-педагогічного працівника під час аудиторної роботи; *самостійна позааудиторна робота* – виконується студентами в позааудиторний час за відсутністю науково-педагогічного працівника та пов’язана з виконанням завдань робочої програми навчальної дисципліни; *інші види самостійної роботи* – підготовка доповідей, виконання рефератів, участь у роботі наукових гуртків, вирішення педагогічних завдань, підготовка бакалаврських та магістерських робіт. Також автори зазначених статей так чи інакше відзначають, що організація самостійної роботи студента залежить від організаційного, інформаційного, матеріально-технічного, методичного забезпечення, використання інформаційних технологій та наочності. І дійсно, це є найнеобхіднішими організаційно-педагогічними умовами, що певною мірою впливають на якість здобуття освіти та формування компетентного фахівця.

Досить часто у статтях зазначається, що багато студентів відчують труднощі під час виконання завдань самостійної роботи. Для вирішення цієї проблеми авторами статей (Н. Головка, О. Гурська, О. Королюк, Л. Ляхоцька, В. Плющ, І. Савеліхіна, О. Салі, І. Сінельников, Л. Остапенко, І. Хом’як, Д. Швець, Є. Швець та ін.) вбачається здійснювати надання студентам допомоги з боку НПП, а саме: навчання студентів основам самостійної роботи та надання

рекомендацій щодо її організації; формування в них потреб і мотивів до активної, творчої роботи; розкриття внутрішнього потенціалу, а також формування навичок самоконтролю за виконанням навчальних завдань.

В деяких статтях (І. Киричок, Н. Козаченко, А. Комишан, Ю. Новгородська, М. Шевчук та ін.) зазначається, що здійснення вчасного контролю якості самостійної роботи студентів систематизує та сприяє якіснішому опануванню необхідних компетентностей.

В. Сологуб також зазначає, що під час контролю якості отриманих знань студенту необхідно мати відкритий доступ до результатів контролю для недопущення можливої дезмотивації студентів, що призведе до погіршення організації самостійної роботи та підготовки до практичних видів занять.

Аспект раціонального планування студентом власного часу розглядається як запорука успішності виконання завдань самостійної роботи. Визначається, що планування студентом власних дій щодо самостійної роботи залежить від таких передумов: цілеспрямованість і раціональність виконання завдання самостійної роботи; зосередженість всієї уваги на предметі навчання; вміння виокремлювати головне від другорядного в самостійній роботі; вміння надавати пріоритети.

Таким чином, у статтях порушуються актуальні питання як організації самостійної роботи студентів (СРС) з боку закладів вищої освіти та НПП, так і з боку самих студентів.

Зміст оглянутих дисертаційних досліджень що захищалися після набуття чинності закону України «Про вищу освіту» 2014 року з проблеми організації СРС свідчить про те, що їхні автори розкривають сутність такого виду роботи студента через опис шляхів керівництва або виконання, або через форму організації навчання. Виходячи з цього, одні автори визначають її як метод, другі – як прийом навчання, треті – як форму організації навчання (див. додаток

В). Привабливими в контексті нашого дослідження є:

1. Системний, за баченням О. Биконі, підхід у навчальному процесі, що передбачає наявність в організації СРС методичного змісту, системи навчально-методичних засобів, функціональних компонентів (організаційний, конструктивний, проектувальний, комунікативний, гностичний (дослідницький)

та креативний (творчий), а також принципи (системності, пропорційно-послідовного просування стадіями, етапами і напрямками розв'язання задачі/проблеми; співвідношення окремих рівнів ієрархії в системі; цілісності окремих етапів вирішення проблеми з позицій єдиної мети; взаємодії суб'єкта та об'єкта пізнання; взаємопов'язаності практичної діяльності, пізнання та комунікації; взаємозв'язку пізнавальної діяльності й творчого процесу) [1].

2. Компетентно-критеріальна структура готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів та модель формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів Т. Броннікової [3].

3. Модель гібридного хмароорієнтованого навчального середовища підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій, що включає такі компоненти: просторово-семантичний, технологічний, інформаційно-компетентнісний та комунікативний Т. Волошиної [5].

4. Психолого-педагогічні основи самоорганізації студента та педагогіка успіху у навчанні (І. Нагрибельна) [18].

5. Принципи організації самостійної позааудиторної роботи: загальнопедагогічні – логічності, систематичності та послідовності, цілісності, диференціації та індивідуалізації, доступності, циклічності, демократичності; специфічні – професійної та практичної спрямованості, алгоритмізації, єдності інноваційного й традиційного, полікультурності, варіативності, збалансованості, єдності контролю та самоконтролю, естетизму, емоційної привабливості, креативності (О. Палеха) [20].

6. Структурно-функціональна модель формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій, що включає такі блоки: цільовий, змістовий, реалізаційний, результативний. Кожен із блоків включає певну низку компонентів (О. Соя) [23].

Особливої актуальності проблема організації СРС набула при реалізації в закладах вищої освіти (ЗВО) Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) [7], яким передбачається до 50 % бюджету навчального часу студента на самостійну позааудиторну роботу. Введення в практику закладів вищої освіти України

освітніх програм із підвищеною часткою СРС змушує замислитися керівництво ЗВО та НППІ щодо модернізації процесу навчання, привернувши особливу увагу до питань організації самостійної роботи студентів.

Однією з особистісних якостей студента в умовах сьогодення є здатність самостійно поповнювати та оновлювати знання, а також здійснювати самостійний пошук необхідної навчальної інформації та бути творчою особистістю. В рамках організації СРС для цього мають бути створені відповідні організаційно-педагогічні умови. Для з'ясування ступеня вирішення цього питання ми провели аналіз методичного забезпечення організації самостійної роботи студентів із навчальних дисциплін (див. додаток Д).

У вступі більшості проаналізованих навчально-методичних видань окреслено мету їх створення, визначено завдання й спрямованість. У деяких виданнях надано інформацію щодо сутності, значущості, місця самостійної роботи студентів в освітньому процесі ЗВО, визначено компетентності, якими мають оволодіти студенти під час виконання самостійної роботи, а саме соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні, загально професійні, спеціально професійні [6]; окреслено функції самостійно роботи студента в системі професійної підготовки [6]; визначено суттєві ознаки СРС, серед яких: самостійність, завершеність, спрямованість, значущість, новизна, відповідність вимогам до оформлення, сприяння прояву компетентності студента [6] тощо.

Залежно від типу навчально-методичних видань є певні розбіжності щодо наповнення їх змістовної частини, так, наприклад, якщо мова йде про самостійну підготовку студентів до лекцій, то їм надаються теоретичні відомості до кожної теми. Якщо мова йде про підготовку до практичних або семінарських занять, то автори обмежуються переліком питань для самостійного вивчення та посиланнями до інформаційних джерел. Вважаємо за доцільне надавати теоретичні відомості до кожної теми для самостійного опрацювання незалежно від форми занять.

Щодо вибору видів і форм самостійної роботи студентів, які представлено у проаналізованих навчально-методичних виданнях, то, як бачимо, вони різняться, це пов'язано певною мірою зі специфікою навчальної дисципліни;

компетентностями, які мають бути сформованими під час вивчення навчальної дисципліни; завданнями, які ставлять викладачі до студентів; кількістю навчальних годин, які відведено на самостійну роботу; місцем проведення (аудиторна/позааудиторна); наявним матеріально-технічним та навчально-методичним забезпеченням тощо.

Узагальнюючи представлені форми та види самостійної роботи студентів, що представлені у розглянутих виданнях [6; 9; 13-16; 17; 22; 24], можна визначити серед них найбільш поширені: опрацювання теоретичних основ навчальної дисципліни; підготовка виступу, доповіді, реферату, проведення інтерактивних заходів тощо; підготовка до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських); виконання індивідуальних завдань з навчальної дисципліни; виконання завдань пошуково-аналітичного характеру; самостійне опрацювання джерел інформації; підготовка до підсумкових контрольних випробувань.

У більшості видань головною формою самостійної роботи визначено опрацювання інформації, яка надається у рекомендаціях або яку треба шукати за посиланням у пропонованих інформаційних джерелах.

Зазначимо, що найбільш розповсюдженим результатом виконання самостійної роботи є підготовка реферату, доповіді, звіту тощо. Але такі форми роботи передбачають переважно репродуктивну діяльність студента і тільки незначною мірою сприяють розвитку професійно-значущих якостей особистості майбутнього конкурентоспроможного фахівця.

Більшість авторів представлених навчально-методичних видань вважають, що СРС має сприяти переходу від переважно виконавчої репродуктивної діяльності студентів до пошуково-творчої на всіх етапах навчання у ЗВО за умови впровадження сучасних освітніх технологій та форм її організації.

Як позитивно відзначимо, що поширення набувають такі форми самостійної роботи студентів, упровадження яких сприятиме розвитку аналітичних, творчих здібностей студентів, розвитку критичного мислення, становленню їх професійної компетентності.

З огляду на це, вважаємо позитивним виконання саме комплексу завдань під час самостійного опрацювання теми. Комплекс може містити: завдання для самоконтролю основних теоретичних положень, завдання пошуково-аналітичного характеру для роздумів, різноманітні завдання із практичним змістовим наповненням, дослідницькі та індивідуальні завдання [22].

Проведений огляд дозволяє відзначити, що у більшості видань представлено алгоритм виконання як поточних, так і підсумкових завдань самостійної роботи. Наприклад, деякі матеріали містять чіткий алгоритм виконання самостійної роботи, інші методичку виконання завдань, вимоги до оформлення видів самостійної роботи (індивідуальна робота, реферат, доклад, виступ, проєкт тощо) та її захисту [6], а також порядок оформлення звіту [24], реферату [14; 24].

Суттєве місце приділяється виконанню індивідуальних завдань у вигляді аналітичних записок, підготовки матеріалів для участі у семінарі-дискусії або науковій студентській конференції, що забезпечує єдність самостійної та науково-дослідної роботи студентів.

Заслуговують на увагу правила, яких повинен дотримуватись студент при виконанні СР і поради щодо планування й організації часу, необхідного для виконання СР. Вважаємо, що наявність у навчально-методичних виданнях таких правил та порад сприятиме організації продуктивної самостійної діяльності студентів.

З метою оптимізації самостійної роботи студентів, можливості самостійно отримати відомості щодо якості засвоєння начального матеріалу з дисципліни деякі посібники містять питання або завдання для самоперевірки: тестові завдання і питання для самоконтролю [1; 1; 17; 22].

Таким чином, огляд представлених навчально-методичних видань дозволяє стверджувати, що намітилась певна позитивна динаміка у змісті завдань самостійної роботи щодо її набуття творчо-пошукового, аналітичного характеру; більшість видань не тільки обмежуються наведенням теоретичних відомостей, питань та завдань СРС, а й надають алгоритми до їх виконання,

оформлення; доцільно упроваджувати комплекс форм і методів самостійної роботи студентів.

У контексті проведеного нами аналізу аспектів організації СРС І. Зимня зазначає, що самостійна робота здобувача освіти є найменш вивченою і водночас, найбільше цікавить у плані підвищення ефективності навчальної діяльності. Саме в ній значною мірою може проявлятися мотивація, цілеспрямованість, а також самоорганізованість, самостійність, самоконтроль та інші особистісні якості людини. Саме самостійна робота здобувача освіти може служити основою перебудови його особистісної позиції в освітньому процесі [8, с. 61].

В рамках нашого дослідження ми будемо розглядати позааудиторну роботу студента щодо засвоєння певної навчальної дисципліни як самостійну роботу студента, що протікає без безпосереднього керівництва НПП, хоча скеровується ним.

1.2. Основи організації самостійної роботи студентів на засадах компетентнісного підходу в умовах викликів сьогодення

Сучасна система організації освітнього процесу у вищій школі має бути спрямована на прагнення студентської молоді до самоактуалізації та саморозвитку через самостійну навчально-пізнавальну діяльність. Приділяючи увагу цьому питанню, І. Мазур та В. Шапіро акцентують увагу на тому, що здобуття певного знання не означає його збільшення в кількісному плані. Це процес, який передбачає зведення масиву інформації до чіткої сукупності взаємопов'язаних фактів і правил [12].

Науковець П. Підкасистий зазначає, що організація СРС має бути спрямована на вирішення конкретних завдань серед яких: пошук, осмислення та закріплення знань; формування та розвиток навичок, а також інтелектуальних, організаторських і пізнавальних компетентностей; подальше їх узагальнення та систематизація у процесі просування студента від нижчого рівня свого становлення як фахівця до вищого (професіонала) [21].

З набуттям у 2014 році чинності нового закону України «Про вищу освіту» заклади вищої освіти поряд із визначанням та розроблянням змісту освіти щодо підготовки певних фахівців (створення обґрунтованих освітніх програм для певного освітнього рівня) мають забезпечувати надання якісних освітніх послуг [7]. Зазначимо, що відповідно до статті 1 цього закону зміст підготовки майбутніх фахівців має формуватися у термінах «компетентність» та «результати навчання», досягнення яких потребує вирішення низки завдань, серед яких є також створення відповідного інформаційно-методичного забезпечення навчальних дисциплін і організація СРС. В контексті цього доцільно звернути увагу на статтю 50 цього закону, в якій СРС визначено як одну із форм освітнього процесу у ЗВО. Водночас, згідно зі статтею 53 чинного закону України «Про вищу освіту» НПП поряд з іншими видами діяльності провадять методичну діяльність. Також стаття 58 цього ж закону визначає, що НПП зобов'язані забезпечувати викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівні навчальних дисциплін відповідної освітньої програми за спеціальністю, при цьому розвивати в осіб, які навчаються у ЗВО, самостійність, ініціативу, творчі здібності. Це повною мірою стосується й організації СРС.

У Ліцензійних умовах провадження освітньої діяльності закладів освіти України, що введені в дію постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347, чітко зазначено кадрові вимоги щодо забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти [11]. Так, у п. 30 «Види і результати професійної діяльності особи за спеціальністю, яка застосовується до визнання кваліфікації, відповідної спеціальності» сформульовано 18 показників, за якими визначається рівень наукової та професійної активності НПП. Серед цих показників, на нашу думку, одним із важливих є наявність виданих навчально-методичних посібників для самостійної роботи студентів та дистанційного навчання, конспектів лекцій/практикумів/методичних вказівок/рекомендацій загальною кількістю три найменування. По суті він розкриває здатність та спроможність одного або декількох НПП створювати необхідне інформаційно-методичне забезпечення з певної навчальної дисципліни чи іншого навчального заходу щодо створення для студента умов успішного

засвоєння змісту навчання. Як видно зі змісту цього показника, на першому місці стоїть саме наявність виданих навчально-методичних посібників для самостійної роботи студентів.

Пункт третій Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 визначає: *інтегральну компетентність* як узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності; *загальні компетентності* – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях і для його особистісного розвитку; *спеціальні (фахові, предметні) компетентності* – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю [19].

Безумовно, на рівень компетентності випускника ЗВО впливає низка різних чинників, що мають як внутрішній, так і зовнішній характер. В рамках проблеми, яку ми досліджуємо, зосередимось на чинниках, що стосуються певного НПП, який повинен створити такі умови співпраці зі студентською молоддю в рамках конкретної навчальної дисципліни, що сприяли б якісному засвоєнню ними змісту навчання не тільки в аудиторії, а й поза нею – під час самостійної роботи. Важливим у цьому питанні є чітке усвідомлення СРС як специфічної форми його навчально-пізнавальної діяльності, що детермінується такими її компонентами, як самовдосконалення, особистісне зростання, поглиблення знань, розширення світогляду тощо.

Виходячи з вище викладеного, ми вважаємо, що для запобігання дефіциту сформованості компетентностей у здобувачів вищої освіти НПП повинні подбати про вирішення такого досить важливого завдання, як отримання під час СРС знань, їх засвоєння, передача та застосування на практиці. Організація в системі СРС виступає як функція управління діяльністю здобувача вищої освіти і передбачає певні процеси та дії, що характеризують спосіб упорядкування та регулювання діяльності окремого студента чи групи студентів, які навчаються за

певною спеціальністю. Саме поняття «управління» тут слід розглядати як спосіб і характер впливу на здобувача вищої освіти.

Також, ми вважаємо, що важливим в організації СРС є усвідомлення НПП її функцій: *навчальної, пізнавальної, коригуючої, стимулюючої, розвиваючої, самоосвітньої, прогностичної*.

Виходячи з того, що СРС включає як відтворюючі, так і творчі процеси в учінні, її поділяють на чотири рівні: *репродуктивний, реконструктивний, евристичний, творчий (пошуковий)*.

Крім усього зазначеного НПП також для запобігання дефіциту сформованості у студентів компетентностей з певної навчальної дисципліни важливо вибудовувати власну траєкторію дій та дій студентів. По суті, це передбачає визначення та постановку мети навчання, а отже і цілей СРС та на їх основі визначення форм, методів, педагогічних чи організаційно-педагогічних умов. У контексті цього зазначимо, що у словнику з педагогіки визначено: «мета педагогічна – передбачення педагогом і здобувачем освіти результатів їхньої взаємодії у формі узагальнених мисленневих утворень, у відповідності з якими потім відбираються і співвідносяться між собою всі інші компоненти освітнього процесу» [10, с. 381].

Виходячи з компетентнісного підходу щодо організації СРС в умовах глобальних викликів сьогодення обумовлених появою COVID-19 актуальним є урахування таксономії Б. Блума, яка зводиться до того, що цілі навчання безпосередньо залежать від ієрархії розумових процесів, таких як запам'ятовування (*remembering*), розуміння (*understanding*), застосування (*application*), аналіз (*analysis*), синтез (*synthesis*), оцінка (*evaluation*) – когнітивна сфера. Виходячи з розробленої Б. Блумом таксономії, знання здобувачів освіти, це перший, найпростіший рівень класифікації, але досить важливий, бо саме знання є фундаментом всіх інших п'яти рівнів цілей навчання, що передбачають результати навчання (див. додаток Е).

Крім того, зазначені виклики потребують удосконалення організації СРС у зв'язку з вимушеним переходом ЗВО України із очної та заочної форм на online навчання, а на теперішній час в деяких випадках змішане. Разом з тим, однією з

особистісних якостей студента має бути здатність самостійно поповнювати та оновлювати знання, а також здійснювати самостійний пошук необхідної навчальної інформації та бути творчою особистістю. У межах організації СРС для цього мають бути створені відповідні умови.

Після того, як було прийнято рішення про переведення студентів на online навчання, НПП були вимушені створювати нові умови для студентів та надавати нові рекомендації щодо засвоєння доз навчальної інформації під час так званого надзвичайного віддаленого навчання. Раніше студенти, в середньому, отримували 50% навчальної інформації в ході аудиторних занять, а інші 50% залишались на самостійне опрацювання, але ці данні дещо змінились, коли online навчання почало набирати обертів в Україні. Так, студенти тепер опановують 50–70 % інформації самостійно та 30–50 % вони отримують під час online навчання. Проведені нами у квітні-травні 2020 року опитування НПП, які є представниками різних ЗВО Харківського регіону свідчать про те, що деякі НПП не були готові проводити свої заняття online і студентам довелось самостійно опрацювати надані НПП навчально-наукові джерела інформації. Завдяки інформаційним технологіям студенти почали більше часу проводити в всесвітній мережі «Інтернет», аби знайти необхідний матеріал для виконання певних завдань самостійної роботи. Організація СРС набула великого значення ще й через те, що сьогодні вони залишаються деколи сам на сам зі своїми проблемами та питаннями, їм потрібно в два рази більше опановувати нову інформацію та вміти вправно це робити, аби не заплутатись у потоці джерел інформації і не почати вивчати не те, що потрібно. Аби цього уникнути, НПП необхідно створювати відповідні навчально-методичні видання та забезпечувати вільний доступ для кожного студента через Інтернет. Також заслуговують на увагу правила, яких повинен дотримуватись студент при виконанні самостійної роботи і поради щодо планування й організації часу, необхідного для виконання цієї роботи.

Виходячи з того, що людина істота соціальна, то звичайно, актуальним є ще й питання взаємодії учасників освітнього процесу (НПП, студент) з питань організації, керівництва, зворотного зв'язку під час самостійної роботи. Тут на

нашу думку необхідно поєднати зусилля педагогів та психологів. Якщо студент раціонально використовує свій час, то це розглядається як запорука успішності виконання завдань самостійної роботи. Визначається, що планування студентом власних дій щодо самостійної роботи залежить від таких передумов: цілеспрямованість і раціональність виконання завдання самостійної роботи; зосередженість всієї уваги на предметі навчання; вміння виокремлювати головне від другорядного в самостійній роботі; вміння надавати пріоритети. Проте, багато студентів зіткнулись з проблемами під час організації своєї самостійної роботи і досі деякі з них не в змозі вправно оволодіти самостійною роботою. Не вміння розставляти пріоритети, недоцільне використання часу, відволікання на зайві речі призводить до того, що СРС стає його найпершою проблемою щодо засвоєння нового матеріалу. У таких випадках, звичайно, студенти повинні самі опанувати принцип тайм-менеджменту, але й НПП не повинні залишатись осторонь та підключатись зі своєю підтримкою до студентів, аби вони не залишались сам на сам зі своїми проблемами.

Виходячи з бачення існуючих проблем та протиріч нами було проведено анонімне анкетування студентів філологічного факультету та факультету психології нашого закладу вищої освіти, які навчаються на рівні бакалавра стосовно того, якою вони вбачають організацію їхньої самостійної роботи з боку педагога та що хотіли б змінити (удосконалити), а також чого їм бракує щодо більш якісної організації самостійної роботи з навчальних дисциплін. Опитування проходило online з використанням в Google-форми. Загалом було опитано 310 студентів. Зміст анкети наведено у додатку Ж, а статистичні дані опитування у додатку И.

Результати анкетування спрямовано на визначення пріоритетних напрямів реалізації компетентнісного підходу в організації СРС за умов online навчання.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ONLINE НАВЧАННЯ

2.1. Обґрунтування організації самостійної роботи студентів в умовах online навчання на основі запровадження методичного посібника

Передумовою компетентності майбутнього фахівця з вищою освітою має бути достатній рівень сформованості у нього знань та вироблення на їх основі умінь і навичок самостійно працювати. Реалізувати це завдання можливо у процесі навчання майбутнього фахівця у закладі вищої освіти за умови оптимальної організації СРС. Викладене в п. 1.2 наочно свідчить про те, що ключовою фігурою, яка повинна вирішувати це питання є НПП, який в умовах викликів та потреб сьогодення повинен бути не як єдиний наставник та джерело знань, а як коуч, фасилітатор, тьютор, модератор в індивідуальній освітній траєкторії студента як під час online навчання та консультацій, так і в питаннях організації СРС.

Виходячи з того, що сучасний студент повинен бути здатним самостійно поповнювати та оновлювати знання, а також здійснювати самостійний пошук необхідної навчальної інформації та бути творчою особистістю НПП необхідно в рамках організації СРС в межах певної навчальної дисципліни чи іншого навчального заходу для цього створювати відповідні організаційно-педагогічні умови. Це питання комплексне, що передбачає визначення для СРС: принципів; мети та завдань; змісту; побудови організації СРС на основі особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів; форм, методів та засобів; створення необхідного й достатнього навчально-методичного комплексу до складу якого, на нашу думку, мають входити (в залежності від специфіки та особливостей певної навчальної дисципліни) методичний посібник чи методичні рекомендації; створення атмосфери паритетності у взаємодії зі студентами; розробка засобів педагогічної діагностики стосовно виявлення, чи досягаються поставлені цілі. Важливо зазначити, що усі складові організації СРС

знаходяться в тісному зв'язку (існує так звана «методична ромашка»). Виходячи з цього, «організація» в системі СРС виступає як функція управління діяльністю здобувача вищої освіти і передбачає певні процеси та дії, що характеризують спосіб упорядкування та регулювання діяльності окремого студента чи групи студентів, які навчаються за певною спеціальністю. Саме поняття «управління» тут слід розглядати як спосіб і характер впливу на здобувача вищої освіти.

Одним із найбільш важливих у питанні організації СРС є створення навчально-методичних видань. Підтвердженням цьому є результати проведеного нами у розділі 1 аналізу психолого-педагогічних джерел інформації та анкетування студентів (див. додаток II).

На основі підходів щодо побудови структури та змісту навчально-методичних видань з організації СРС [6; 13-17; 22; 24 та ін.] та аналізу нормативних документів [7; 11; 19] виходячи з умов online навчання сформулюємо власне бачення щодо створення навчально-методичного посібника з певної навчальної дисципліни на основі компетентнісного підходу.

Будемо виходити з того, що навчально-методичний посібник призначається для вирішення таких першочергових завдань, як: надання методичної допомоги студентам при вирішенні завдань їхньої самостійної роботи з певної навчальної дисципліни; поліпшення якості успішності навчання студентів; створення умов єдиного підходу щодо організації самостійної роботи студентів. Також важливим є питання визначення структури навчально-методичного посібника з навчальної дисципліни як однієї з умов, що сприяє якості надання освітніх послуг, ефективній організації самостійної роботи студентів та зберіганню логічної структури викладання та засвоєння навчальних дисциплін.

При конструюванні такого видання вважаємо за доцільне враховувати наступні положення: навчально-методичний посібник – це один з основних засобів навчання; він відображає певну область знань або сферу діяльності. Ці положення диктують низку вимог до таких видань. Так, перше положення передбачає, що зміст навчально-методичних посібників має передбачати педагогічний вплив на студента. Друге положення говорить про те, що

інформація, яка міститься в ньому, спеціально відбирається і обробляється з метою надання студентові не стільки навчальної інформації, скільки надання йому методичної допомоги. При чому необхідно враховувати не тільки особливості діяльності або знання, але й завдання формування інформаційної культури студента.

При розробці навчально-методичного посібника необхідно: визначити роль і місце навчальної дисципліни в підготовці майбутніх фахівців з урахуванням освітньо-професійної програми, навчального плану і часу, що відводиться на її вивчення; для якісного забезпечення формування структури навчально-методичного посібника визначити обсяг знань, вмінь, навичок та інших компетентностей, що здобувають студенти при вивченні дисциплін, які передують даній дисципліні; встановити характер і обсяг знань, вмінь, навичок та інших компетентностей, що повинні засвоїти студенти при вивченні дисципліни в цілому та її окремих тем і розділів; уникати невиправданого дублювання навчального матеріалу, який викладено раніше в інших виданнях.

Показниками якості навчально-методичного посібника мають бути: відповідність змісту навчального матеріалу сучасному стану науки та техніки; доступність викладу інформаційно-методичного матеріалу; формування світогляду у студентів; виховний потенціал матеріалу; розвиваючий ефект матеріалу; дидактична досконалість.

Таким чином, робота автора (колективу авторів) над створенням навчально-методичного посібника має бути спрямована на вирішення проблеми з орієнтації студента на активну пізнавальну діяльність, самостійну творчу працю та вміння розв'язувати різноманітні навчальні завдання.

В процесі створення такого виду навчально-методичних видань необхідно прагнути до надання якісної організаційно-методичної та дієвої допомоги студентам у самостійній роботі з конкретної навчальної дисципліни при виконанні навчальних завдань. Завданнями організації самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни мають бути: сприяння засвоєнню в повному обсязі програми навчальної дисципліни; формування самостійності як особистісної риси та професійної якості; уміння систематизувати, планувати та

контролювати власну діяльність; уміння використовувати здобуті теоретичні знання на практиці; формування навичок творчого (креативного) мислення; орієнтація на активні методи опанування змісту навчальної дисципліни; формування здібностей до самоосвіти та саморозвитку.

Зміст самостійної позааудиторної роботи студентів визначається відповідно до таких обов'язкових її видів: опрацювання навчального матеріалу, викладеного науково-педагогічними працівниками на заняттях; опрацювання навчального матеріалу, визначеного науково-педагогічними працівниками для самостійного вивчення; консультування у науково-педагогічних працівників; підготовка до аудиторних занять: лекцій, семінарських і практичних занять, лабораторних робіт (опрацювання відповідного навчального матеріалу з метою підготовки до усного опитування, тестування, експрес-опитування); ознайомлення з лабораторним устаткуванням; написання рефератів (есе) і виконання індивідуальних завдань; вирішення практичних ситуаційних завдань; виконання завдань в електронному вигляді за допомогою персонального комп'ютера; підготовка до контрольних заходів; виконання курсових проектів (робіт). Окрім того, під час самостійної роботи студенти можуть виконувати визначені НПП додаткові навчальні завдання, що сприяють якості засвоєння певної навчальної дисципліни, наприклад, доповіді в навчальній групі, на студентських конференціях й інші роботи, що виконуються під керівництвом НПП.

При формулюванні завдань для самостійної роботи студентів та самооцінювання власних досягнень доцільно відповідно до зазначених її видів враховувати таке: **для оволодіння знаннями:** читання тексту (підручника, першоджерела, додаткової літератури); складання плану тексту; графічне зображення структури тексту; конспектування тексту; виписки з тексту; робота із словниками та довідниками: ознайомлення з нормативними документами; навчально-дослідницька робота; використання аудіо- і відеозаписів, комп'ютерної техніки й Інтернету та ін.; **для закріплення та систематизації знань:** робота з конспектом лекції; робота над навчальним матеріалом (підручники, першоджерела, додаткова література, аудіо- та відеозаписи);

складання плану і тез відповіді; складання таблиць для систематизації навчального матеріалу; вивчення нормативних матеріалів; відповіді на контрольні запитання; аналітична обробка тексту (анотування, рецензування, реферування тощо); підготовка тез повідомлень до виступу на практичних заняттях, конференції; підготовка рефератів, доповідей; складання бібліографії, тематичних кросвордів та ін.; **для формування умінь:** вирішення завдань і вправ за зразком; вирішення варіативних завдань і вправ; вирішення ситуаційних професійних завдань; проектування та моделювання різних видів і компонентів професійної діяльності; науково-дослідницька робота. Форми та види самостійної роботи студентів мають визначатись змістом навчальної дисципліни і ступенем підготовленості студентів. Їх необхідно тісно пов'язувати з теоретичними положеннями дисципліни. Вони мають бути навчального або навчально-дослідницького характеру.

В основу критеріїв оцінки результатів самостійної роботи студента мають бути покладені: рівень освоєння навчального матеріалу; уміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; повнота загально-навчальних уявлень, знань і вмінь з теми чи розділу (змістовного модуля), що вивчається, до якої (якого) належить дана самостійна робота; обґрунтованість і чіткість викладу відповіді на поставлене питання; оформлення звітної матеріалу відповідно до заданих науково-педагогічним працівником вимог, що пред'являються до таких матеріалів.

Важливими складовими навчально-методичного посібника щодо самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни є: комплекс приписів, вказівок, порад, роз'яснень та інструкцій або алгоритмів дій, пам'яток, питань, вправ, завдань, педагогічних тестів тощо, що забезпечують студентові оптимальну організацію вивчення конкретної навчальної дисципліни.

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів має включати: вступ; вказівки щодо порядку вивчення даної навчальної дисципліни з поясненнями та коментарями; поради із планування й організації часу, необхідного для вивчення навчальної дисципліни; поради та вказівки щодо засвоєння тем (змістовних модулів) навчальної дисципліни; бібліографічний

список (обов'язковий та додатковий), що рекомендується для засвоєння змісту навчальної дисципліни та поради по роботі з навчальними та навчально-методичними виданнями стосовно опанування навчальної дисципліни; питання для самоконтролю та поради з підготовки до поточного, проміжного та підсумкового контролю; перелік завдань для самостійного опрацювання; вказівки щодо виконання індивідуальних завдань; вимоги щодо оформлення результатів самостійної роботи; додатковий і статистичний матеріал або посилання на відповідні джерела. Крім вищезазначеного, можливі й інші структурні елементи методичного посібника, що будуть сприяти якісному засвоєнню змісту навчальної дисципліни студентами.

2.2. Апробація організації самостійної роботи студентів в умовах online навчання на основі запровадження методичного посібника

Апробація організації самостійної роботи студентів в умовах online навчання на основі запровадження методичного посібника для самостійної роботи студентів денної форми навчання філологічного факультету з навчальної дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи» проходила з метою практичної перевірки доцільності та ефективності його використання. Основна увага при організації і проведенні апробації приділялась виявленню реальних можливостей його застосування в умовах online навчання.

Експеримент проводився з травня 2020 р. по січень 2020 р. та передбачав три етапи:

– *констатувальний*, основою якого було на підставі співбесід з НПП і студентами визначення питань для анкетування та анкетування студентів (всього було опитано online з використанням в Google-форми 310 студентів філологічного факультету та факультету психології, які навчаються на бакалаврському рівні) для з'ясування пріоритету в організації СРС за умов online навчання з навчальної дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи»;

– *формувальний*, метою якого нами визначено забезпечення необхідних і достатніх організаційно-педагогічних умов організації СРС за умов online навчання, що передбачало розробку методичного посібника для самостійної роботи студентів денної форми навчання філологічного факультету з навчальної дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи» та методичної презентації Microsoft PowerPoint з дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи», а також визначення методики організації самостійної роботи студентів;

– *контрольний*, у процесі якого на основі анкетування студентів та результатів поточного оцінювання й підсумкового контролю виявлявся вплив запровадженого методичного посібника для самостійної роботи студентів денної форми навчання філологічного факультету з навчальної дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи» в умовах online навчання на результати виконання завдань самостійної роботи (якість, своєчасність, ґрунтовність тощо) та успішність навчання.

У дослідженні були задіяні 2 НПП, які проводили заняття із визначеної дисципліни, автор наукової роботи і студенти – на констатувальному етапі дослідження – 310 осіб, на формуальному та контрольному етапах – 71 студент, які отримують вищу освіту на бакалаврському рівні.

Всі аудиторні заняття, що передбачені робочим навчальним планом та робочою програмою дисципліни проводились online з використанням платформи ZOOM згідно розкладу занять.

Для сприяння якісній СРС на початку семестру на електронні адреси кожного студента було надіслано методичний посібник, який містить передмову, опис навчальної дисципліни, її тематику, загальні методичні настанови, рекомендації та поради, завдання та форми контролю СРС при підготовці до семінарських занять (визначено до кожного семінарського заняття види та зміст СРС, форми контролю та терміни виконання з прив'язкою до розкладу занять, методичні настанови, рекомендації та поради щодо виконання завдань при підготовці до семінарських занять), система оцінювання, рекомендовані джерела інформації (серед яких студенти окремими листами отримали підручники та

посібники в електронному вигляді, а також значна більшість якої була для них у вільному доступі), а для орієнтації студентів на кінцевий результат засвоєння дисципліни – перелік питань для підготовки до екзамену та вимоги щодо оцінювання екзаменаційних робіт.

Крім того зі студентами відповідно до графіку консультацій НПП кафедри педагогіки проводились online консультації двічі на тиждень тривалістю одна година. На першій консультації лектор потоку (6 навчальних груп) провів загальну для всіх груп консультацію з розробленою у співавторстві з автором цієї роботи методичною презентацією Microsoft PowerPoint з дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи». Вона відображала в узагальненому вигляді сутність СРС, в якій було стисло викладено план поетапних дій студента протягом семестру, вимоги, яких він повинен дотримуватись, наявні в невеликому обсязі роз'яснення та наочність з усіх тем, аби студентам було краще орієнтуватись в лекційних матеріалах, також прописані шкала та критерії оцінювання. Таким чином, на цій же консультації було охарактеризовано методику організації СРС. У презентації більш поглиблено та наочно розкривались деякі з тем, що носять найбільш складний характер (наприклад, за темою: «Педагогічні технології та форми організації навчання» де поряд з іншими завданнями є завдання з розробки плану-конспекту уроку). По завершенню консультації презентацію було розіслано студентам для використання в самостійній роботі.

Зазначимо, що перелік завдань СРС з певної теми є однією зі складових переліку питань, що підлягають обговоренню на семінарі. Усі завдання СРС були на рівні застосування, аналізу, синтезу та оцінювання за таксономією Б. Блума. Тобто, для вирішення певного завдання студенту необхідно було опрацювати рекомендовані джерела інформації. У додатку К наведено приклад завдань СРС однієї з тем навчальної дисципліни.

Під час періодичного обговорення зі студентами питань, які пов'язані з організацією їхньої самостійної роботи було з'ясовано, що загалом методичний посібник, надана інформація в презентації та рекомендовані джерела інформації їх задовольняють: зрозумілий зміст викладеного, надана вся необхідна

інформація (критерії оцінювання, завдання самостійної роботи та питання для підготовки до семінарських занять, теми до лекційного матеріалу, у відкритому доступні джерела інформації, час, який відведено на самостійну роботу та аудитору, тощо).

За результатами такої організації СРС, після складання іспиту, коли студентська молодь була вже незалежною від оцінки нами було розроблено анкету (див. додаток Л) та проведено online анкетування (див. додаток М).

За результатами анкетування нами з'ясовано: найбільший відсоток студентів під час навчання використовували усі необхідні матеріали, надані у методичному посібнику; розвинулась їх творча діяльність завдяки завданням, що мали практичне спрямування творчого характеру; значна більшість студентів дотримувалась усіх рекомендацій методичного посібника щодо завдань СРС; усі рекомендовані джерела були використаними студентами під час навчання; найбільший відсоток студентів також зазначив, що методичний посібник сприяв якісному та своєчасному виконанню завдань самостійної роботи повною мірою.

Також нами проаналізовано результати успішності навчання студентів у минулому навчальному році й у теперішньому. Аналіз показав, що рівень успішності студентів цього навчального року у порівнянні з минулим значно покращився після того, як було запроваджено розроблений методичний посібник для організації СРС (див. Додаток Н). Поточне оцінювання показало чітку, справедливу та розгорнуту картину студентських здібностей; встановлено і оцінено рівні розуміння та первинного засвоєння студентами різних тем з дисципліни, а також засвоєння попередніх тем і закріплення їх знань, що відбилось у відмінних результатах студентів після складання екзамену. Також отримані студентами бали за екзамен показали, що рівень їхніх знань значно підвищився.

Зазначене свідчить про те, що надання змістовного матеріалу та потрібної інформації для студентів підвищує їх працездатність та організовує їх самостійну роботу впродовж семестру, тим самим сприяє успішності навчання.

ВИСНОВКИ

1. Дослідження різних аспектів СРС є однією з важливих проблем сучасної педагогічної теорії і практики. В умовах вимог сьогодення її слід розглядати, з одного боку, як вид навчальної праці, що здійснюється без безпосереднього втручання, але під керівництвом НПП, а з іншого – як засіб залучення їх до самостійної пізнавальної діяльності, формування у них здатності організації такої діяльності.

2. Ключовими для студентів є: чітка постановка завдань для самостійної роботи, визначення мети, процесу і результату самостійної роботи, надання необхідних роз'яснень щодо вирішення завдань самостійної роботи, можливого алгоритму їхніх дій з виконання завдань самостійної роботи, а також визначення системи їхнього оцінювання з усіх складових за результатами навчання, у тому числі й за результатами виконання завдань самостійної роботи.

3. Для якісного забезпечення самостійної роботи з певної навчальної дисципліни студент повинен мати необхідну кількість відповідних навчально-методичних видань достатньої якості, які, з одного боку, повинні мати відповідну змістовну (інформаційну) складову навчальної дисципліни у відповідності з робочою програмою навчальної дисципліни, а з іншого, за відсутністю НПП могли б надавати йому необхідну методичну допомогу щодо засвоєння дисципліни та виконання різного роду індивідуальних завдань (контрольних робіт і курсових робіт, проектів і т. п.).

4. Робота над створенням навчально-методичного посібника має бути спрямована на вирішення проблеми з орієнтації студента на активну пізнавальну і творчу працю та вміння розв'язувати різноманітні навчальні завдання.

5. Запровадження методичного посібника з організації самостійної роботи студентів створює підґрунтя щодо більш відповідального та якісного навчання студентів. Таким чином, надання змістовного матеріалу та потрібної інформації для студентів підвищує їх працездатність та організовує їх самостійну роботу впродовж семестру, тим самим сприяє успішності навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биконя О. П. Теоретико-методичні засади самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей: дис. ... доктор. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2017. 531 с.
2. Бобылев В., Прахова Т., Янчекнов А. Модель и организационная структура системы управления качеством подготовки специалистов. *Стандарты и качество*. 2003. № 8. С. 85–86.
3. Броннікова В. Б. Формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 313 с.
4. Воєвідко Л. М. Самостійна робота студентів: стрижнева компонента фахової підготовки. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=URN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nz_spp_2015_1_5.pdf (дата звернення: 14.02.2020)
5. Волошина Т. В. Використання гібридного хмаро орієнтованого навчального середовища для формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.10. Київ, 2018. 24 с.
6. Завдання для самостійної роботи студента і методичні рекомендації щодо їх виконання з навчальної дисципліни «Дискретний аналіз». Львів, 2017. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/%d0%94%d0%90_%d1%96%d0%bd%d0%b4%d0%b8%d0%b2%d1%96%d0%b4%d1%83%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b0-%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%b0-1.pdf (дата звернення: 03.03.2020)
7. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 27.02.2020)

8. Зимняя И. А. Элементарный курс педагогической психологии: учебное пособие для слушателей курсов повышения педагогической квалификации. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1992.

111 с.

9. Коваленко Н. А. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Університетська освіта» (для бакалаврів). К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 28 с.

10. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Словарь по педагогике. Москва: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Дон: Издательский центр «МарТ», 2005. 448 с.

11. Ліцензійні умови від 10 травня 2018 р. № 347 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347-2018-%D0%BF#n2> (дата звернення: 27.02.2020)

12. Мазур И. И., Шапиро В. Д. Управление качеством: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Упр. качеством». 5-е изд., стер. М.: Издательство «Омега-Л», 2008. 399 с.

13. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з дисципліни «Метрологія, стандартизація, сертифікація, атестація та контроль якості в дорожній галузі» для студентів спеціальності «Автомобільні дороги та аеродроми». Харків, 2016. URL: metodZmetrologiaZsrsZ5Dmag.pdf (дата звернення: 07.04.2020)

14. Методичні вказівки щодо організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Фінансове посередництво» зі спеціальності 8.072.00.04 – «Фінанси та страхування». Суми, 2017. URL: http://banking.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/banking/discip/fpos/2017/Sam_r ob_fr_17.pdf (дата звернення: 21.02.2020)

15. Методичні рекомендації для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика викладання у ВНЗ» для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 181 «Харчові технології» / Г. Г. Тараненко Мелітополь, ТДАТУ, 2016. 32 с.

16. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи студентів з дисципліни «Радіотехніка і електроніка з елементами електротехніки» для курсантів (студентів) напряму: 6.070104 «Морський та річковий транспорт» професійного спрямування «Судноводіння» денної та заочної форм навчання / Г. Г. Дощенко. Херсон: ХДМА, 2014. 17 с.

17. Найдюнов І. М. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з навчального курсу «Методика викладання у вищій школі». К.: МАУП, 2016. 45 с.

18. Нагрибельна І. А. Самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів до навчання української мови в початкових класах: дис. ... доктор. пед. наук: 13.00.02. Херсон, 2016. 483 с.

19. Національна рамка кваліфікацій (введена в дію постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.02.2020)

20. Палеха О. М. Організація самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 21 с.

21. Пидкасистый П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов. Второе изд., дополн. и перераб. М.: Педагогическое общество России, 2005. 144 с.

22. Самостійна робота з курсу «Педагогіка та психологія вищої школи»: навч.-метод. посібник / В. І. Староста, О. Ф. Яцина; за ред. В. І. Старости. Ужгород : ШАРК-АУТДОР, 2014. 136 с.

23. Соя О. М. Формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2016. 290 с.

24. Трушева С. С. Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Біологічні системи землеробства» студентів спеціальності 201 «Агрономія». Рівне: НУВГП, 2017. 11 с.

**Визначення деякими науковцями сутності поняття
«самостійна робота студентів»**

Таблиця А.1

Сутність поняття «самостійна робота студентів»

Прізвища дослідників	Визначення поняття «самостійна робота студента»
2	3
А. Алханов [1]	Самосійна робота студентів – це важлива форма навчального процесу під керівництвом і контролем викладача, під час якої здійснюється творча діяльність з надбання і закріплення наукових знань, усвідомлюються нові навички пізнання, формується науковий світогляд та особисті переконання щодо використання отриманих знань та вмінь у практичній діяльності.
І. Біжан та інші [2, с. 198]	Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.
Н. Бойко [3]	Складне багатомірне педагогічне явище, яке містить систему взаємопоєднаних структурних і функціональних компонентів, що утворюють цілісну єдність, підпорядковану цілям виховання, освіти й розвитку в умовах її опосередкованого управління та самоуправління.
М. Буланова-Топоркова [4, с. 104]	Самостійна робота – це планована робота студентів, що виконується по завданню і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі.
Н. Герасименко [5]	Самостійна робота: як метод навчання, учіння, що спрямовує рух тих, хто навчається, від незнання до знання; як прийом учіння – спосіб розв'язання пізнавального завдання; як засіб організації, активізації та здійснення навчально-пізнавальної й наукової діяльності, їх організації та управління; як форма навчання, організації навчального процесу, організації діяльності, групової і колективної роботи студентів, індивідуального навчання, індивідуалізації та диференціації навчання; як вид навчальних занять (форми навчання), діяльності учіння, виконання завдань; система заходів чи педагогічних умов, які забезпечують керівництво самостійною діяльністю студентів і їх підготовки до професійно-педагогічної діяльності; як система заходів чи педагогічних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю студентів і їх підготовки до професійно-педагогічної діяльності; як джерело стимуляції пізнавального інтересу й активності студентів.
В. Єгоров, Е. Скібіцький, В. Храпченков [6, с. 170]	Самостійна робота являє собою психологічні і логічні методи організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, що має на меті вирішення певних освітніх завдань.
П. Підкасистий [7]	Під самостійною навчальною роботою зазвичай розуміють будь-яку організовану педагогом активну діяльність здобувачів освіти, спрямовану на виконання поставленої дидактичної мети в

2	3
	спеціально відведений для цього час: пошук знань, їх осмислення, закріплення, формування і розвиток умінь і навичок, узагальнення і систематизацію знань.
Ф. Шаріпов [8, с. 173]	Самостійна робота визначається як планована, організаційно і методично спрямована пізнавальна діяльність студентів, що здійснюється без прямої допомоги викладача для досягнення освітніх цілей.

Примітка.

1. Алханов А. Самостоятельная работа студента. *Высшее образование в России*. № 11. 2005. С. 86–89.
2. Організація навчально-виховного процесу, методичної і наукової роботи у вищій військовій школі. Підручник / І. В. Біжан та ін. Харків, ХВУ. 2001. 410 с.
3. Бойко Н. І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 27 с.
4. Буланова-Топоркова М.В. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. Ростов н/Д: Феникс, 2002. 544 с.
URL: <http://lib.maupfib.kg/wp-content/uploads/Bulanova-Toporkova-M.-red.-Pedagogi-ka-i-psikhologiya-vysshey-shkoly.pdf> (дата звернення 04.03.2020)
5. Герасименко Н. О. Дидактичні умови організації самостійної роботи студентів педагогічних університетів в процесі навчання іноземних мов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09. Кривий Ріг, 2012. 215 с.
6. Егоров В. В., Скибицкий Э. Г., Храпченков В. Г. Педагогика высшей школы: учебное пособие. Новосибирск: САФБД, 2008. 260 с.
7. Пидкасистый П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов. Второе изд., дополн. и перераб. М.: Педагогическое общество России, 2005. 144 с.
8. Шарипов Ф. В. Педагогика и психология высшей школы: учеб. пособие. М.: Логос, 2012. 448 с.

Відомості аналізу статей з проблеми організації самостійної роботи

Таблиця Б.1

Результати аналізу деяких статей, що пов'язані з проблемами організації самостійної роботи студентів

Автори	Короткий огляд
1	2
Л. Воевідко [1]	Розглядається проблема пошуку оптимальних шляхів самостійної роботи студентів мистецьких спеціальностей та окреслюються основні аспекти самостійної роботи студентів вищої школи.
Н. Головка [2]	Розглядається мета та особливості самостійної роботи як складової навчального процесу у вищій школі. Зазначається, що посилення ролі самостійної роботи студентів принципово змінює організацію навчально-виховного процесу у виші. Визначається можливість формувати у студента здібності до саморозвитку, творчого застосування отриманих знань, способи адаптації до професійної діяльності на сучасному етапі в умовах самостійної роботи.
Є. Гончарова [3]	Висвітлюється питання особливостей самостійної роботи студентів за умови застосування компетентнісного підходу в освітньому процесі. Розглядається актуальність проблеми фахово-орієнтованих компетентностей студентів у контексті організації, проектування та виконання самостійної роботи. Зосереджено увагу на значенні дидактичних завдань, що постають перед науково-педагогічними працівниками ЗВО у процесі проектування та організації самостійної роботи студентів.
Л. Грицюк, Н. Сирук [4]	Розкриваються теоретичні аспекти особливостей самостійної роботи студентів у закладах вищої освіти та роль науково-педагогічного працівника в її ефективній організації.
О. Гурська [5]	Аналізується місце та роль самостійної роботи студентів технікумів і коледжів в освітньому процесі. Даються практичні рекомендації для покращення її ефективності на прикладі суспільствознавчих дисциплін.
Н. Козаченко, А. Комишан [6]	Розглядаються можливості та перспективи удосконалення системи організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу на основі запровадження плану-графіку цієї діяльності студента.
О. Корольок [7]	Розглядаються сутність і функції самостійної роботи студентів у навчальному процесі коледжів. Аналізується виховний аспект проблеми її організації в коледжах та розкривається значення самостійної роботи для формування особистості майбутнього фахівця.
Л. Ляхоцька [8]	Здійснюється спроба проаналізувати стан проблеми самостійної роботи суб'єкта навчання у навчальному процесі в цілому, узагальнити позитивний досвід Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України і на цій основі розробити рекомендації щодо удосконалення самостійної роботи слухачів у процесі підвищення кваліфікації.

1	2
В. Плющ [9]	З'ясовуються сутність понять «самостійна робота» та «самоосвіта». Здійснюється аналіз співвідношення окреслених понять і розглядається роль організації самостійної роботи студентів. Аналізується її місце в контексті підвищення кваліфікації майбутнього фахівця. Висвітлюються особливості організації та умови реалізації самостійної роботи студентів ЗВО.
І. Савеліхіна [10]	З'ясовуються питання організації самостійної роботи студентів з англійською мовою навчання в медичному ЗВО. Наводяться відомості щодо актуалізації самостійної форми навчання англійською мовою та її вплив на формування висококваліфікованих фахівців.
О. Салі [11]	Розкривається сутність поняття «самостійна робота студентів» і визначаються засоби формування професійних компетенцій. Аналізується зміст самостійної роботи. Характеризуються основні рівні сформованості самостійної роботи. Визначаються види самостійної діяльності за цільовою ознакою. Наводяться експериментальні дані щодо комунікативно-інтерактивної компетентності студентів.
Н. Симоненко [12]	Аналізується роль сучасних педагогічних тенденцій організації самостійної роботи студентів медичних ЗВО. Розглядається питання про важливість застосування інформаційно-комунікативних технологій. З'ясовується актуальність індивідуалізації навчання та запровадження компетентнісного підходу. Визначено і досліджено взаємозв'язок тенденцій та організації самостійної роботи студентів медичних ЗВО України.
І. Сінельников, Л. Остапенко [13]	З'ясовується роль і місце самостійної роботи в освітньому процесі студентів-вокалістів та аналізується її роль як невід'ємної складової формування професійної майстерності. Пропонуються та доповнюються вправи, що спрямовані на формування й удосконалення співочих умінь і навичок вокалістів-початківців. Проводиться аналіз основних принципів, методів та видів самостійної роботи як одного з провідних напрямів навчання в сучасних ЗВО.
В. Сологуб [14]	Розглядається організація та форми самостійної роботи студентів як складова професійної підготовки майбутніх провізорів. Аналізується ефективність організації самостійної роботи як невід'ємної складової системи освітнього середовища. Окреслюються сучасні вимоги й методи її організації. Висвітлюється зміна відносин викладача зі студентом на паритетній основі.
І. Хом'як [15]	З'ясовується роль самостійної роботи у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя та доводиться, що самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у позааудиторний час. Визначаються форми і види СРС, методичне забезпечення, що визначає ефективність її організації. Характеризується поетапність формування у студентів умінь і навичок самостійної роботи, важливість систематичного контролю її якості. Виокремлюються види самостійної роботи на прикладі засвоєння української мови і методики її викладання та висвітлюються лінгводидактичні завдання, що регулюють взаємодію між педагогом та здобувачем освіти стимулюючи в останнього формування професійних якостей філолога.

1	2
Г. Циммерман [16]	Розглядається організація та форми самостійної роботи студентів Економіко-правничого коледжу Запорізького національного університету з вивчення дисциплін циклу «Комп'ютерні науки» на основі розроблених електронних навчальних курсів цих дисциплін в системі управління навчанням Moodle.
Д. Швець, Є. Швець [17]	Розглядаються проблеми підготовки фахівців ЗВО при організації самостійної роботи студентів. На основі аналізу місця і ролі мотивації та керованості з боку викладача з'ясовується роль методів та організації самостійної роботи для підвищення якості освіти майбутнього фахівця.
М. Шевчук, І. Киричок, Ю. Новгородська [18]	З'ясовується роль організації самостійної роботи студентів в період переходу України до нової моделі вищої освіти. Досліджується залежність пізнавальної діяльності студента від умінь організовувати самостійну роботу. Вивчаються форми та методи за допомогою яких викладач може ефективно управляти самостійною роботою в процесі навчання. Систематизуються фактори, що сприяють активізації самостійної роботи студентів ЗВО. Аналізуються форми самостійної роботи студентів та шляхи поліпшення їх організації.

Примітка.

1. Воевідко Л. М. Самостійна робота студентів: стрижнева компонента фахової підготовки. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzspp_2015_1_5.pdf (дата звернення: 14.02.2020)
2. Головка Н. Самостійна робота як складова навчального процесу у вищій школі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*. 2015. Вип. 2. С. 19–22.
3. Гончарова Є. Роль самостійної роботи у процесі формування фахово орієнтованих компетентностей студентів ЗВО України. *Педагогічні науки*. 2019. № 73. С. 67–71.
4. Грицюк Л. К., Сирук Н. В. Організація самостійної роботи студентів у навчальному процесі вищого навчального закладу. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1010/3/Gritsyuk.pdf> (дата звернення: 12.02.2020)

5. Гурська О. Місце та роль самостійної роботи студентів у навчальному процесі. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2903/1/Gurska.pdf> (дата звернення: 14.02.2020)

6. Козаченко Н. Ю., Комишан А. І. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність студентів – ключова складова кредитно-модульної системи організації навчального процесу. *Проблеми інж.-пед. освіти*. 2008. № 20. С. 101–108.

7. Королюк О. М. Самостійна робота студентів коледжів як засіб формування особистості майбутнього фахівця. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/11364/1/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D1%81%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf> (дата звернення: 20.02.2020)

8. Ляхоцька Л. Л. Самостійна робота у вищій та післядипломній освіті. URL: <http://tme.uuo.edu.ua/docs/6/11yahce.pdf> (дата звернення: 19.02.2020)

9. Плющ В. М. Самостійна робота студентів як одна із форм самоосвіти студентів. 2019. *Наукові записки*. № 143. С. 168–173.

10. Савеліхіна І. Самостійна робота студентів як основа пізнавальної діяльності у формуванні висококваліфікованих фахівців. *Молодь і ринок*. 2019. № 5. С. 121–125.

11. Салі О. В. Самостійна робота студентів як засіб формування комунікативно-інтерактивної компетентності. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/sciencemeans/article/view/711/836> (дата звернення: 20.02.2020)

12. Симоненко Н. О. Сучасні тенденції організації самостійної роботи студентів у вищих медичних навчальних закладах України. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. № 67. С. 54–58.

13. Сінельников І., Остапенко Л. Самостійна робота як складова формування професійної майстерності студента-вокаліста. 2018. *Нова педагогічна думка*. № 3 (95). С. 148–151.

14. Сологуб В. А. Організація самостійної роботи студентів як складова професійної підготовки майбутніх провізорів. *Art of medicine*. 2019. № 2 (10). С. 136–139.

15. Хом'як І. Самостійна робота в системі навчальної діяльності студентів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2016. № 1(1). С. 90–95.

16. Циммерман Г. А. Форми організації самостійної роботи студентів з дисциплінапряму «Комп'ютерна наука». URL: <http://epkznu.com/wp-content/uploads//2016/10/орми-організації-самостійної-роботи-студентів.pdf> (дата звернення: 12.02.2020).

17. Швець Д. Є., Швець Є. Я. Керованість самостійною роботою студентів як шлях для підвищення якості освіти. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2010. № 41. С. 203–207.

18. Шевчук М. О., Киричок І. І., Новгородська Ю. Г. Проблеми управління самостійною роботою студентів вищих навчальних закладів. *Молодий вчений*. 2018. № 1. С. 407–421.

Відомості аналізу дисертаційних досліджень, що розкривають стан проблеми організації самостійної роботи студентів після набуття чинності закону України «Про вищу освіту» 2014 року

Таблиця В.1

Результати аналізу деяких дисертаційних досліджень, що пов'язані з проблемами організації самостійної роботи студентів

Автор	Короткий огляд
1	2
<p align="center">О. Биконя [1]</p>	<p>Розроблено та доведено концептуальні засади організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх економістів у процесі навчання ділового англomовного говоріння й письма.</p> <p>Визначено провідні підходи до самостійного позааудиторного навчання англomовного ділового говоріння та письма з використанням мультимедійного електронного посібника побудовано на основі системного, компетентнісного, рефлексивного, особистісно-діяльнісного та ситуаційного підходів.</p> <p>Виокремлено основні етапи самостійного позааудиторного навчання(організаційний,навчальнийіконтрольний) англomовного ділового говоріння та письма з використанням мультимедійного електронного посібника.</p> <p>Конкретизовано вимоги до володіння студентами економічних спеціальностей компетентностями у діловому говорінні та письмі на рівні В2.2 у самостійній позааудиторній роботі.</p> <p>Здійснено характеристику мультимедійного електронного посібника як засобу організації самостійного позааудиторного навчання англomовного ділового говоріння і письма та визначено загальні і спеціальні вимоги до нього. З'ясовано його основні функції, методичні особливості використання у формуванні англomовних компетентностей у діловому говорінні та письмі. Розглянуто питання щодо контролю і самоконтролю рівняволодінняпродуктивнимикомпетентностямиу самостійній позааудиторній роботі з використанням мультимедійного електронного посібника.</p> <p>Визначено об'єкти контролю та критерії оцінювання рівня сформованості продуктивних компетентностей у самостійній позааудиторній роботі з огляду на ситуації ділового спілкування. Подано критеріальну шкалу оцінювання ділового англomовного монологічного, діалогічного та писемного мовлення студентів.</p> <p>Створено й обґрунтовано методикау самостійного позааудиторного навчання студентів економічних спеціальностей англomовного ділового говоріння та письма з використанням мультимедійного електронного посібника «Cool</p>

1	2
	<p>Businessman».</p> <p>Сформульовано методичні рекомендації щодо організації самостійної позааудиторної роботи студентів із використанням мультимедійного електронного посібника. Ефективність розробленої методики доведено експериментально.</p>
В. Броннікова [2]	<p>Досліджено проблему формування готовності майбутніх педагогів професійної школи до організації самостійної роботи учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти ЗП(ПТ)О.</p> <p>На основі аналізу структури готовності майбутніх педагогів професійної школи до організації самостійної роботи учнів (мотиваційний, когнітивний, праксеологічний, рефлексивний компоненти) визначено критерії, показники та рівні зазначеної готовності.</p> <p>Розроблено та експериментально перевірено модель формування готовності майбутніх педагогів професійної школи до організації самостійної роботи учнів, що охоплює методологічно-цільовий, процесуально-змістовий, результативно-оцінний блоки.</p> <p>Теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів.</p> <p>Розроблено та впроваджено в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти спецкурс «Організація самостійної роботи» для підготовки та підвищення кваліфікації педагогів професійної школи.</p> <p>Створено методичні рекомендації «Організація самостійної роботи учнів професійно-технічних навчальних закладів» для забезпечення формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів.</p>
Т. Волошина [3]	<p>Дисертацію присвячено проблемі формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій з використанням гібридного хмаро-орієнтованого навчального середовища (ГХОНС).</p> <p>На основі аналізу зарубіжних і вітчизняних джерел інформації уточнено поняття «самоосвітня компетентність» для майбутніх фахівців з інформаційних технологій та визначено компоненти, рівні й критерії формування самоосвітньої компетентності майбутніх ІТ-фахівців.</p> <p>Визначено поняття «гібридного хмаро-орієнтованого навчального середовища». Розроблено модель для формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій з використанням ГХОНС.</p> <p>Розроблено методику використання ГХОНС для формування самоосвітньої компетентності студентів ІТ-фаху та експериментально перевірено її ефективність.</p>
І. Нагрибельна [4]	<p>В дисертації обґрунтовано теоретико-методичні засади самостійної роботи в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови та розроблено методику їхньої самостійної роботи з урахуванням мовного, мовленнєвого, комунікативного, дослідницького,</p>

1	2
	<p>самоосвітнього та лінгводидактичного компонентів професійної компетентності.</p> <p>Здійснено уточнення сутнісних характеристик базових понять «самостійна робота», «самостійна навчальна робота», «самостійна навчальна діяльність», «самоосвіта», «самоконтроль» та складників фахової компетентності майбутніх учителів початкових класів в лінгводидактичному контексті.</p> <p>Подано характеристику психологічних чинників та індивідуально-психологічних детермінант, організаційно-педагогічної структури, типи й види самостійної роботи.</p> <p>Визначено лінгводидактичні умови та з'ясовано сучасні підходи до організації самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів.</p> <p>Створено методику формування компонентів професійної компетентності (мовної, мовленнєвої, комунікативної, дослідницької, самоосвітньої, лінгводидактичної) в рамках самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови, що вибудована як графічна модель, та експериментально перевірено її ефективність.</p>
О. Палеха [5]	<p>Досліджено теоретичні та технологічні засади організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови Великої Британії та визначено підходи до тлумачення поняття «самостійна позааудиторна робота» британськими та вітчизняними дослідниками.</p> <p>На основі аналізу джерел інформації розкрито технологію організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у ЗВО Великої Британії, зміст якої реалізується на основі традиційного, практично-орієнтованого, когнітивного, емпіричного та соціально-значущого концептуально-ціннісних підходів.</p> <p>Розкрито різноманітність видів самостійної позааудиторної роботи, що визначається змістом, метою навчальної дисципліни, місцем виконання і характером пізнавальної активності студентів та забезпечується традиційними, електронними і людськими ресурсами.</p> <p>Визначено педагогічні умови реалізації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови ЗВО Великої Британії у вітчизняну практику педагогічної освіти та окреслено рекомендації щодо впровадження позитивного досвіду ЗВО Великої Британії з організації самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови України.</p>
О. Соя [6]	<p>Досліджується проблема формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій.</p> <p>На основі аналізу сутності змісту і структури культури самостійної роботи майбутніх учителів математики у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях визначено: можливості застосування інноваційних технологій у процесі її формування; критерії, показники і рівні сформованості культури самостійної роботи</p>

1	2
	<p>майбутніх учителів математики.</p> <p>Обґрунтовано та створено структурно-функціональну модель формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій.</p> <p>Сформульовано педагогічні умови формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій: формування стійкої мотивації до самостійної роботи; активізація аудиторної самостійної роботи у навчально-інформаційному середовищі; оптимізація позааудиторної самостійної роботи за допомогою інноваційних технологій.</p> <p>Експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій.</p>

Примітка.

1. Биконя О. П. Теоретико-методичні засади самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей: дис. ... доктор. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2017. 531 с.

2. Броннікова В. Б. Формування готовності майбутнього педагога професійної школи до організації самостійної роботи учнів: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 313 с.

3. Волошина Т. В. Використання гібридного хмаро орієнтованого навчального середовища для формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.10. Київ, 2018. 24 с.

4. Нагрибельна І. А. Самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів до навчання української мови в початкових класах: дис. ... доктор. пед. наук: 13.00.02. Херсон, 2016. 483 с.

5. Палеха О. М. Організація самостійної позааудиторної роботи майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Великої Британії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 21 с.

6. Соя О. М. Формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2016. 290 с.

Відомості аналізу методичного забезпечення організації самостійної роботи студентів із навчальних дисциплін у різних закладах вищої освіти України

Таблиця Д.1

Результати аналізу методичного забезпечення організації самостійної роботи студентів із навчальних дисциплін

Автори	Сутність змісту методичного видання
1	2
Г. Дощенко [1]	<p>У вступі визначено мету, методичні, пізнавальні та практичні завдання курсу.</p> <p>Самостійна робота студентів із кожної дисципліни навчального плану на думку авторів має забезпечити:</p> <ul style="list-style-type: none"> – системність знань та засобів навчання; – володіння розумовими процесами; – мобільність і критичність мислення; – володіння засобами обробки інформації; – здатність до творчої праці. <p>Визначено питання для самостійного опрацювання з кожної теми, яке здійснюється у таких формах:</p> <ul style="list-style-type: none"> – слухання лекцій, виконання практичних і лабораторних робіт; – відпрацювання тем лекцій та виконання практичних і лабораторних робіт студентами заочної форми навчання; – підготовка до модульного контролю та заліку; – робота з літературою та ін.
[2]	<p>Автори методичного видання визначають самостійну роботу студентів у вигляді самостійного вивчення теоретичного матеріалу та розв'язання запропонованих завдань.</p> <p>У методичних рекомендаціях представлено компетенції студента, які реалізуються у ході самостійної роботи.</p> <p>Визначено ознаки СРС:</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійність виконання; – завершеність розробки проблеми або її окремих аспектів; – демонстрація достатньої компетентності студента в розкритті питань, що досліджуються; – навчальна, наукова, й/або практична спрямованість і значимість; – наявність певних елементів новизни; – оформлення відповідно до визначених вимог. <p>Розроблено правила, яких має дотримуватись студент при виконанні СР, та надано поради щодо планування й організації часу, необхідного для виконання СР.</p> <p>Визначено функції СРС:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розвиваючу (підвищення культури розумової праці, привчання до творчих видів діяльності, вдосконалення інтелектуальних здібностей студентів); – інформаційно-навчальну (навчальна діяльність на аудиторних заняттях, не підкріплена самостійною роботою, стає мало

1	2
	<p>результативною);</p> <ul style="list-style-type: none"> – орієнтуючу і стимулюючу (процесу навчання надається прискорення і мотивація); – виховну (формуються і розвиваються професійні якості фахівця); – дослідницьку (новий рівень професійно-творчого мислення). <p>Надано опис послідовності дій студента при виконанні самостійної роботи, рекомендації щодо використання матеріалів навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни та рекомендації щодо роботи з літературою. Розроблено поради підготовки до поточного, проміжного та підсумкового контролю. Представлено порядок оформлення та захисту самостійної роботи.</p>
Н. Коваленко [3]	<p>Структура методичних рекомендацій містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст навчальної дисципліни, завдання для самостійної роботи, методичні матеріали до семінарських занять, теми рефератів/контрольних робіт, методичні вказівки щодо виконання індивідуального завдання, тестові завдання, питання для самоконтролю, завдання до підсумкового модульного контролю, а також список літератури.</p> <p>Передбачено такі складові самостійної роботи студентів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійну роботу при підготовці до семінарських занять; – аудиторну роботу під час семінарських занять; – виконання самостійних робіт у формі підготовки рефератів з конкретних проблем і усних доповідей; – тестування. <p>Це навчально-методичне видання містить вказівки до виконання індивідуального завдання (реферат, контрольна робота) від вибору теми, виконання, оформлення до її захисту.</p> <p>Надано тестові завдання і питання самоконтролю.</p>
[4]	<p>Методичні вказівки містять вступ, цілі та завдання самостійної роботи, підготовку до лекцій і практичних занять, методичні рекомендації та запитання для самостійного вивчення, літературу та інформаційні ресурси.</p> <p>За мету самостійної роботи студентів автори ставлять набуття додаткових знань, перевірку отриманих знань на практиці, вироблення фахових та дослідницьких вмінь і навичок.</p> <p>Згідно з цим виданням самостійна робота студентів проводиться у таких формах:</p> <ul style="list-style-type: none"> – підготовка до аудиторних занять (лекцій, практичних); – виконання завдань із навчальної дисципліни; – робота над окремими темами навчальної дисципліни, що винесені на самостійне опрацювання студентів; – підготовка до підсумкових контрольних випробувань. <p>До кожної з тем самостійної роботи студентів наведені конкретні запитання, а також номери інформаційних джерел, що містяться в кінці методичних вказівок.</p> <p>В рамках самостійної підготовки до лекцій передбачено вивчення теоретичного матеріалу з кожної теми, наданого в основній та додатковій літературі, а також конспекті лекцій. Зосереджено увагу на необхідності засвоєння основних термінів та визначень, розуміння їх</p>

1	2
	<p>змісту, обов'язкового аналізу використання теоретичних положень для розв'язання наданих прикладів. Підготовка до практичних занять здійснюється шляхом ознайомлення з основними теоретичними положеннями до кожного практичного заняття, нормативною документацією, методикою виконання розрахунків.</p>
[5]	<p>Автори методичних вказівок спираються на положення, що самостійна робота студента є основним способом засвоєння ним навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.</p> <p>Методичні вказівки передбачають виконання самостійної роботи студентів у наступних формах:</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання теоретичних основ навчальної дисципліни, які студенти отримали на лекціях; – вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання; – підготовка до виступів на семінарських або практичних заняттях; – систематизація вивченого матеріалу курсу перед тематичним/проміжним контролем; – підготовка до участі у ділових іграх; – виконання індивідуальних завдань; – проведення пошуково-аналітичної роботи.
Г. Татаренко [6]	<p>Суттєва увага приділяється виконанню індивідуальних завдань у вигляді рефератів, аналітичних записок, підготовки матеріалів для участі у семінарі-дискусії або науковій студентській конференції. Методичні рекомендації містять тематику рефератів та вимоги до їх підготовки й оформлення.</p> <p>Зміст навчально-методичного видання представлено:</p> <ul style="list-style-type: none"> – вступом, у якому висвітлено мету, завдання дисципліни, перелік знань і вмінь студентів; – структурою навчальної дисципліни, де визначено питання для самостійного вивчення з кожної теми; – стислим змістом тем навчальної дисципліни з переліком питань самоконтролю; – питаннями для підсумкового контролю та переліком рекомендованої літератури.
І. Найд'юнов [7]	<p>Структура методичних матеріалів містить: пояснювальну записку, у якій визначено мету і завдання для студентів; змістові модулі дисципліни; навчально-тематичний план, зміст дисципліни за модулями; тематику, завдання та методичні поради до самостійної роботи для кожної теми, а саме: завдання для самостійної роботи, програмний матеріал для самостійного вивчення дисципліни, питання для самоконтролю, тематику й основні питання семінарських занять, літературу, матеріали для самостійної підготовки до лабораторних робіт; методичне забезпечення контролю знань; теми рефератів і питання самоконтролю; список літератури.</p> <p>Для забезпечення якості самостійної роботи студентів автором концептуально обґрунтовані її дефініція, мета, завдання, тезаурус, операційно-діяльні компоненти процесу самопізнання «Я – концепція» та інтерактивні форми програми самореалізації.</p>

1	2
	<p>Відзначимо, що методичні рекомендації автором було розроблено на основі:</p> <ul style="list-style-type: none"> – системного підходу, який дозволяє діалектично поєднує і взаємозв'язує мету, завдання викладання і учіння даної навчальної дисципліни; відповідну структуру і зміст; форми, методи організації самостійної навчальної діяльності студентів; комунікативну взаємодію на рівні науково-педагогічний працівник-студент; – врахування об'єктивних законів функціонування та розвитку дидактичної системи; аналізу і оцінки навчального процесу; співвідношення фактичного стану з бажаним; визначення складності висунутих проблем викладання та навчання; прогнозування впливу як позитивних, так і негативних факторів на процес самостійної роботи тощо; – використання різноманітних за видом, типом, формою навчально-методичних матеріалів у процесі самостійного вивчення дисципліни: тематичні, оперативні плани; деталізація за обсягами планових організаційних форм; оптимальний добір контрольних, типових питань, навчальної літератури тощо; – всебічного обліку при визначенні мети та завдань самостійної роботи: якісного виконання законодавчих, директивних та нормативних документів; сучасних досягнень педагогічної науки, інноваційних інтерактивних технологій форм навчального процесу, передового досвіду викладання. <p>Самостійну роботу над кожною темою рекомендовано проводити у таких формах: обов'язкове самостійне опрацювання джерел інформації літератури, підготовка виступу, доповіді, реферату, лекції, проекту, тренінгу тощо, а також виконання завдання аналітичного характеру за результатами опрацювання наданих матеріалів.</p>
<p>В. Староста, О. Яцина [8]</p>	<p>Навчально-методичний посібник створено з метою організації самостійного опанування теоретичним і практичним навчальним матеріалом курсу, що містить такі складові: передмова, у якій визначено мету, основні завдання курсу; основну частину в якій представлено план вивчення теми, основні поняття теми та теоретичні відомості; завдання для самостійної роботи, список використаних джерел, додатки для самодіагностики і тематику рефератів.</p> <p>В посібнику основний акцент зроблено на виконання комплексу завдань самостійної роботи під час опрацювання теми. Комплекс містить: завдання для самоконтролю основних теоретичних положень, завдання аналітичного характеру для роздумів, різноманітні завдання із практичним змістовим наповненням.</p> <p>Відзначимо як позитивне, що з метою розвитку творчого, креативного мислення студентів кожна тема містить обов'язкові аналітичні завдання для роздумів та дослідницькі завдання.</p>
<p>С. Трушева [9]</p>	<p>Методичні вказівки за своєю структурою містять вступ, загальні засади СРС, її тематику та методичні рекомендації до її виконання, порядок оформлення звіту, методичне забезпечення, рекомендовану літературу та інформаційні ресурси.</p> <p>Визначено види СРС, серед яких підготовка до аудиторних занять, поточного, семестрового контролю знань; пошуково-аналітична</p>

1	2
	<p>робота; науково-дослідна робота; практика на підприємствах та в організаціях; участь у тренінгах та форми (самостійне опрацювання або вивчення теоретичного матеріалу; виконання домашніх завдань; підготовка до контрольних робіт, тестів та інших форм поточного контролю; письмове оформлення звітів з лабораторних робіт; підготовка до модульних і семестрових контролів; підготовка рефератів та інші самостійні роботи студента.</p> <p>Надано рекомендації щодо оформлення звіту про самостійну роботу.</p>
<p>Л. Червонська, І. Пащенко [10]</p>	<p>Самостійна робота передбачає організацію освітньої діяльності під час практичних занять із дисципліни «Постановка голосу» у процесі роботи в позааудиторний час так, щоб допомогти отримати запланований результат.</p> <p>Основними видами самостійної роботи студентів з дисципліни «Постановка голосу» визначено розучування вокального твору, робота над піснею без супроводу, виконання шкільної пісні під власний акомпанемент, створення флеш-анімації на пісню зі шкільного репертуару тощо.</p> <p>У даних методичних рекомендаціях акцентовано увагу на особливостях самостійної підготовки студентів до виконання шкільної пісні під власний акомпанемент (аналіз шкільної пісні, робота над супроводом, етапи розучування пісні з учнями); надано орієнтовний вокально-педагогічний репертуар для учнів початкової та основної школи відповідно до програм «Музичне мистецтво» та «Мистецтво», затверджених МОН України.</p>

Примітка.

1. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи студентів з дисципліни «Радіотехніка і електроніка з елементами електротехніки» для курсантів (студентів) напряму: 6.070104 «Морський та річковий транспорт» професійного спрямування «Судноводіння» денної та заочної форм навчання / Г. Г. Дощенко. Херсон: ХДМА, 2014. 17 с.

2. Завдання для самостійної роботи студента і методичні рекомендації щодо їх виконання з навчальної дисципліни «Дискретний аналіз». Львів, 2017. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/%d0%94%d0%90_%d1%96%d0%bd%d0%b4%d0%b8%d0%b2%d1%96%d0%b4%d1%83%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b0-%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%b0-1.pdf
(дата звернення: 03.03.2020)

3. Коваленко Н. А. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Університетська освіта» (для бакалаврів). К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 28 с.

4. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з дисципліни «Метрологія, стандартизація, сертифікація, атестація та контроль якості в дорожній галузі» для студентів спеціальності «Автомобільні дороги та аеродроми». Харків, 2016. URL: [metodZmetrologiaZsrsZ5Dmag.pdf](#) (дата звернення: 07.04.2020)

5. Методичні вказівки щодо організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Фінансове посередництво» зі спеціальності 8.072.00.04 – «Фінанси та страхування». Суми, 2017. URL: http://banking.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/banking/discip/fpos/2017/Sam_rob_fr_17.pdf (дата звернення: 21.02.2020)

6. Методичні рекомендації для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика викладання у ВНЗ» для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 181 «Харчові технології» / Г. Г. Тараненко Мелітополь, ТДАТУ, 2016. 32 с.

7. Найдьонов І. М. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з навчального курсу «Методика викладання у вищій школі». К.: МАУП, 2016. 45 с.

8. Самостійна робота з курсу «Педагогіка та психологія вищої школи»: навч.-метод. посібник / В. І. Староста, О. Ф. Яцина; за ред. В. І. Старости. Ужгород : ШАРК-АУТДОР, 2014. 136 с.

9. Трушева С. С. Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Біологічні системи землеробства» студентів спеціальності 201 «Агрономія». Рівне: НУВГП, 2017. 11 с.

10. Червонська Л. М., Пащенко І. М. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Постановка голосу». Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2019. 40 с.

Додаток Е

Таксономія Б. Блума в організації самостійної роботи студентів

Таблиця Е.1

Формулювання цілей самостійної роботи студента (за таксономією Б. Блума)

Навчальна мета	Ключові дієслова	Роль НПП	Роль студента	Формулювання запитань для контролю
1	2	3	4	5
Знання	Перераховувати, визначати, розповідати, з'ясовувати, показувати, характеризувати, збирати, перевіряти, формувати у вигляді таблиць, цитувати, називати, визначати хто, де, коли та ін.	спрямовувати, розповідати, показувати, перевіряти, записувати, оцінювати	відповідає, пригадує, розпізнає, описує, переказує або просто пасивний учасник	1. Опишіть, що трапилось після..? 2. Що є вірним, або невірним..?
Розуміння	Підсумовувати, описувати, роз'яснювати, протиставляти, провіщати результати, асоціювати (порівнювати), визначати, оцінювати, розрізняти, обговорювати, розповсюджувати тощо	демонструє, слухає, задає питання, порівнює, співставляє, перевіряє	пояснює, описує, тлумачить, демонструє, з'ясовує, він активний учасник	1. Поясніть, чому..? 2. Напишіть своїми словами...? 3. Як Ви поясните...? 4. Напишіть короткий огляд..?
Застосування	Застосувати, демонструвати, рахувати, виконувати, ілюструвати, показувати, вирішувати, перевіряти, змінювати, визначати зв'язок (співвідносити), змінюватися, класифікувати, досліджувати, відкривати	показує, супроводжує, спостерігає, оцінює, організує, ставить запитання	розв'язує завдання, демонструє використання знань, розраховує, збирає (факти), комплектує, завершує, ілюструє, конструює, активний учасник	1. Чи знаєте Ви інший приклад, де ...? 2. Чи можете Ви згрупувати за характеристиками таке ...?
Аналіз	Аналізувати, відокремлювати, упорядковувати, пояснювати, з'єднувати, класифікувати,	розслідує, супроводжує, спостерігає, оцінює, діє як джерело, запитує,	обговорює, розкриває, аргументує, обмірковує, думає глибоко, проходить тестування,	1. Які події не могли відбутися? 2. Якщо ... відбулося,

Закінчення табл. Е.1

1	2	3	4	5
	розділяти, порівнювати, відібрати, пояснювати, робити висновки	організує, розглядає дискретно і критично	проходить перевірку, задає запитання, підраховує, наводить довідки, допитується, активний учасник	яким мало бути закінчення?
Синтез	Поєднувати, інтегрувати, видозмінити, змінювати, розташовувати, замінити, планувати, створювати, проектувати, винаходити (вигадувати), передбачати (що якщо?), складати (компонувати), формулювати, підготувати, узагальнювати, переписати	супроводжує, сприяє, проявляє увагу, розмірковує щодо покращення, аналізує, оцінює	проектує, формулює, планує, використовує ризики, видозмінює, створює, пропонує, активний учасник	1. Чи можете Ви спростувати ... для ...? 2. Якби Ви мали доступ до всіх ресурсів, як би Ви їх могли розподіляти?
Оцінювання	Оцінювати, вирішувати, класифікувати, сортувати, контролювати, вимірювати, рекомендувати, переконувати (запевняти), відбирати (підбирати), судити (оцінювати), пояснювати, виділяти (розпізнавати), підтримувати, заключати (закінчувати), порівнювати (заставляти), резюмувати (підсумовувати)	роз'яснює, погоджується, припускає, супроводжує і спрямовує	формує думку й оцінює, обговорює, порівнює, критикує, запевняє, доводить, оцінює можливості, вирішує, підтверджує, активний учасник	1. Чи є тут краще рішення до ...? 2. Чи можете Ви відстояти Вашу позицію щодо ...?

Анкета опитування: «Організація самостійної роботи студента»***Шановний студенте!***

Кафедра педагогіки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна проводить дослідження щодо підвищення якості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Тому для нас важлива Ваша думка.

Просимо Вас дати щирі та повні відповіді на запитання.

Ми будемо вдячні за відповіді – вони є основою для вироблення відповідних змін щодо покращення організації самостійної роботи студентів з гуманітарних дисциплін.

1. Чи має для Вас значення вміння науково-педагогічних працівників, яких залучено до викладання дисципліни, навчити Вас мислити:

- a) так;
- b) більшою мірою так;
- c) більшою мірою ні;
- d) ні.

2. Чи має для Вас значення вміння науково-педагогічних працівників залучити кожного студента до обговорення тієї чи іншої навчальної проблеми на семінарі?

- a) так;
- b) більшою мірою так;
- c) більшою мірою ні; l)
ні.

3. Яка форма проведення семінарських занять є, на Вашу думку, найбільш ефективною?

- a) розв'язання практичних завдань;
- b) підготовка доповідей та виступи студентів з питань семінару;
- c) використанням активних та інтерактивних методів навчання з відповідної теми;
- d) Ваш варіант: _____

4. Чи має для Вас значення вміння науково-педагогічних працівників створити умови співпраці в позааудиторній роботі на основі доброзичливого, діяльнісного та компетентнісного підходів?

- a) так;
- b) більшою мірою так;
- c) більшою мірою ні;
- d) ні.

5. Висловіть Вашу задоволеність рекомендованими джерелами інформації з педагогічних дисциплін:

Інструкція

4 бали – дуже високий рівень оцінюваного показника;

3 бали – високий рівень оцінюваного показника;

2 бали – достатній рівень оцінюваного показника;

1 бал – низький рівень оцінюваного показника;

0 балів – дуже низький рівень оцінюваного показника або його відсутність.

Для відповіді Вам необхідно обвести той бал, який відповідає Вашій думці про певний показник.

Показники задоволеності	Бали
Доступність викладу навчального матеріалу	0123 4
Формування світогляду у студентів	0123 4
Розвиваючий ефект навчального матеріалу	0123 4
Спонукально-мотиваційна складова навчально-пізнавальної діяльності студента	0123 4
Наявність ілюстрацій (наочність)	0123 4
Наявність рекомендацій, роз'яснень, порад тощо	0123 4

6. Що є принциповим для організації Вашої самостійної роботи з навчальних дисциплін:

- a) вміння науково-педагогічного працівника організувати Вашу навчально-пізнавальну діяльність;
- b) вільне володіння НППІ змістом дисципліни;
- c) вміння стимулювати пізнавальну активність та мотивувати студентську аудиторію;
- d) враховувати особистісних якостей студентів.

7. Які з видів самостійної роботи з навчальних дисциплін Ви вважаєте найбільш ефективними?

- a) підготовка доповідей;
- b) підготовка есе;
- c) заповнення таблиць за зразком;
- г) опрацювання джерел інформації згідно з планом певного семінарського заняття;
- d) виконання навчальних завдань у форматі проектної роботи.

8. Які труднощі Ви відчуваєте при підготовці до семінарських занять?

9. Які чинники впливають на ефективність Вашої самостійної роботи?

- a) Ваша мотивація на навчально-пізнавальну діяльність;
- b) Ваша максимальна активність;
- c) Ваша здатність до самостійної навчально-пізнавальної діяльності;
- d) виконання науково-педагогічним працівником консультативної та координаційної функцій.
- e) Ваш варіант відповіді: _____

10. Що б Ви вимагали від студентів у першу чергу при організації їхньої самостійної роботи, якби Ви були науково-педагогічним працівником?

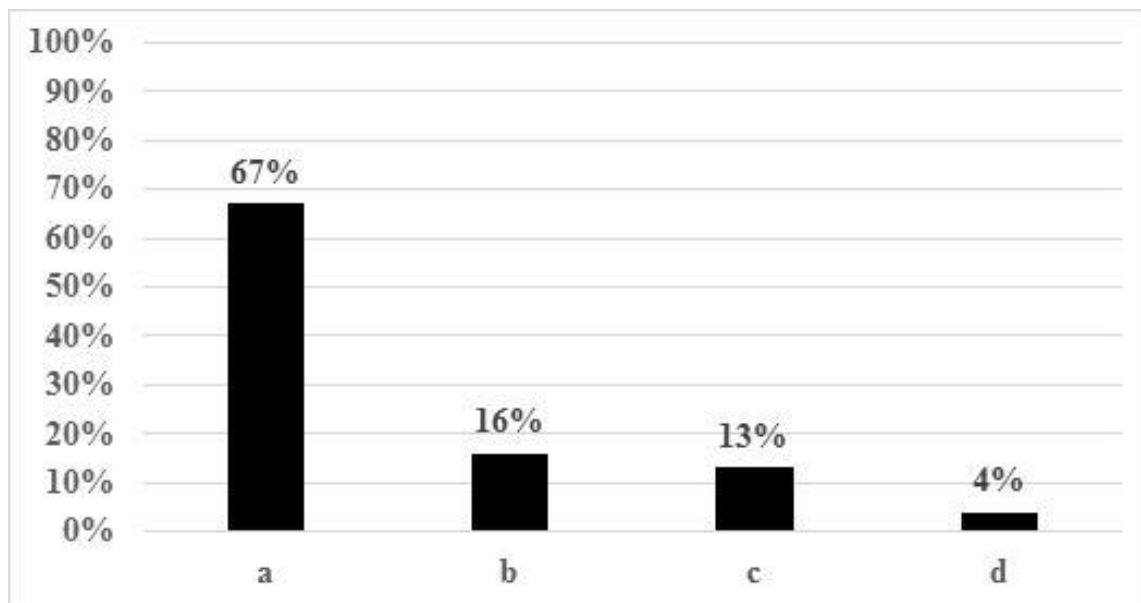
- a) більшої самостійності в роботі й у мисленні;
- b) чіткого відтворення навчального матеріалу;
- c) якісної підготовки до семінарських занять;
- d) відповідального ставлення при опрацюванні джерел інформації відповідно до планів семінарських занять;
- e) Ваш варіант відповіді: _____

11. Що б Ви змінили в організації самостійної роботи студентів у першу чергу, якби Ви були науково-педагогічним працівником?

- a) збільшення консультацій при підготовці до семінарських занять;
- b) збільшення часу на підготовку до семінарських занять;
- c) покращення інформаційно-методичного забезпечення;
- d) Ваш варіант відповіді: _____

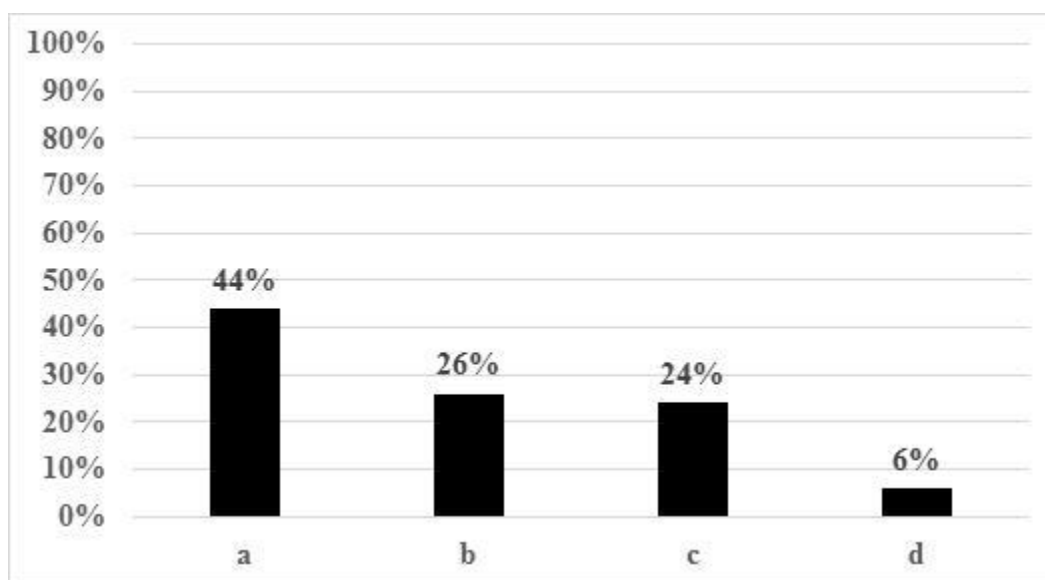
Дякуємо за співпрацю!

**Результати анонімного анкетного опитування:
«Організація самостійної роботи студента»**

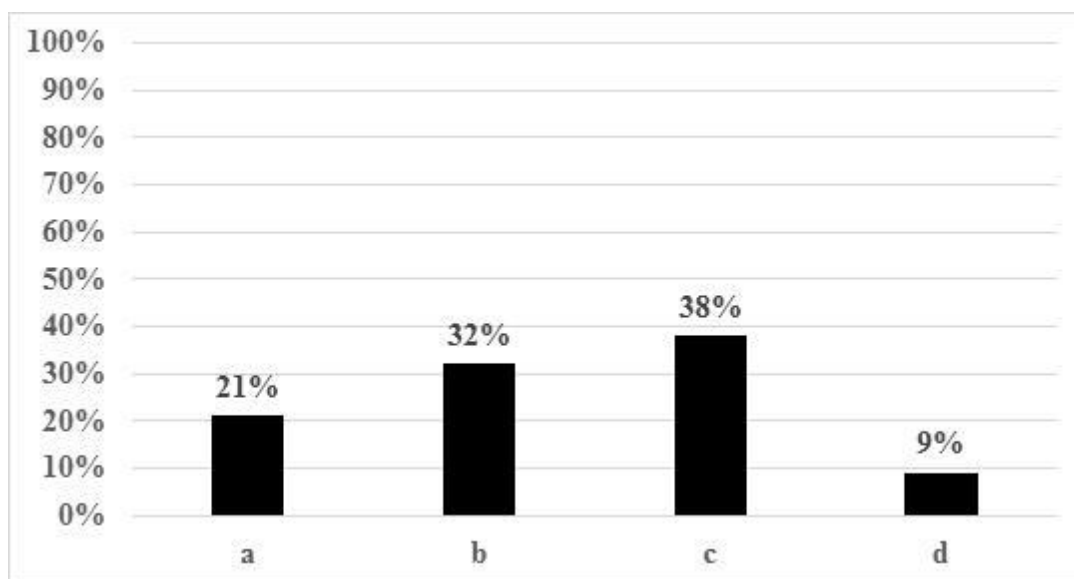
Примітка: **a** – так, **b** – більшою мірою так, **c** – більшою мірою ні, **d** – ні.

Рис. II.1. Значення для студентів здатності НПП навчити їх мислити

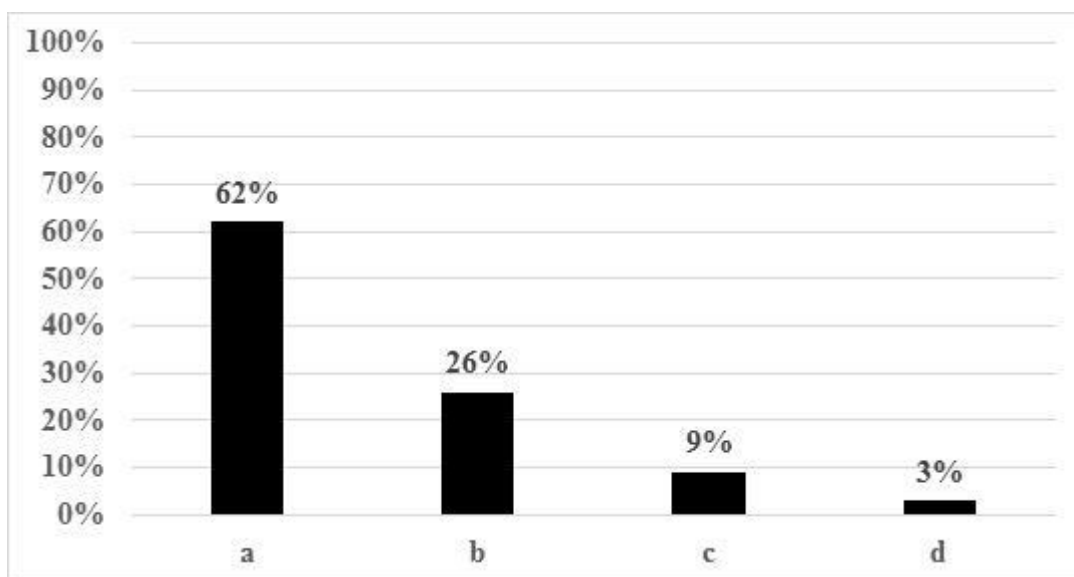
Примітка: **a** – так, **b** – більшою мірою так, **c** – більшою мірою ні, **d** – ні.

Рис. II.2. Значення здатності НПП залучити кожного студента до обговорення тієї чи іншої навчальної проблеми на семінарі очима студентів

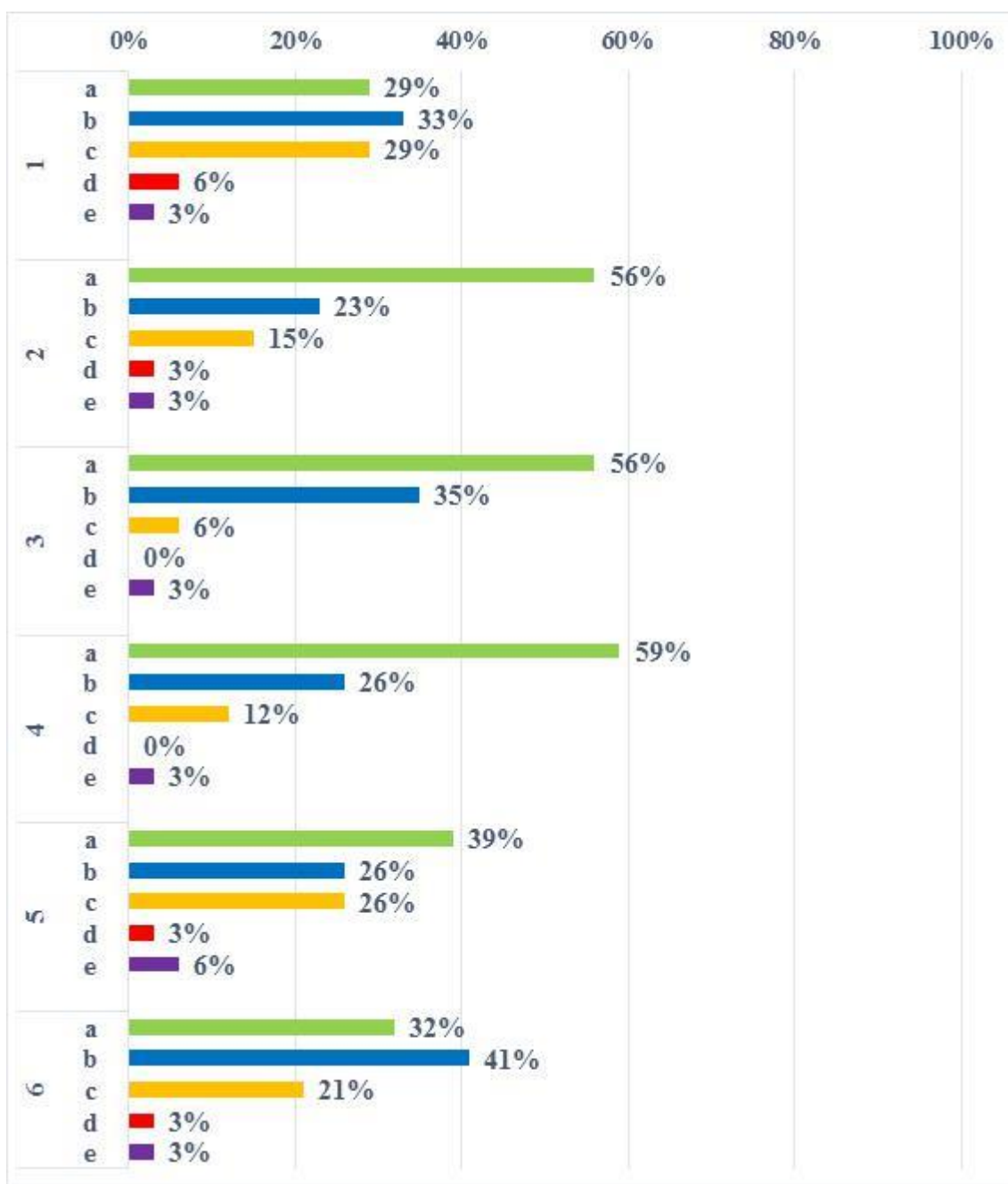
Примітка: **a** – розв’язання практичних завдань, **b** – підготовка доповідей та виступи студентів з питань семінару, **c** – використання активних та інтерактивних методів навчання з відповідної теми, **d** – Ваш варіант відповіді.

Рис. И.3. Найбільш ефективна форма проведення семінарських занять очима студентів

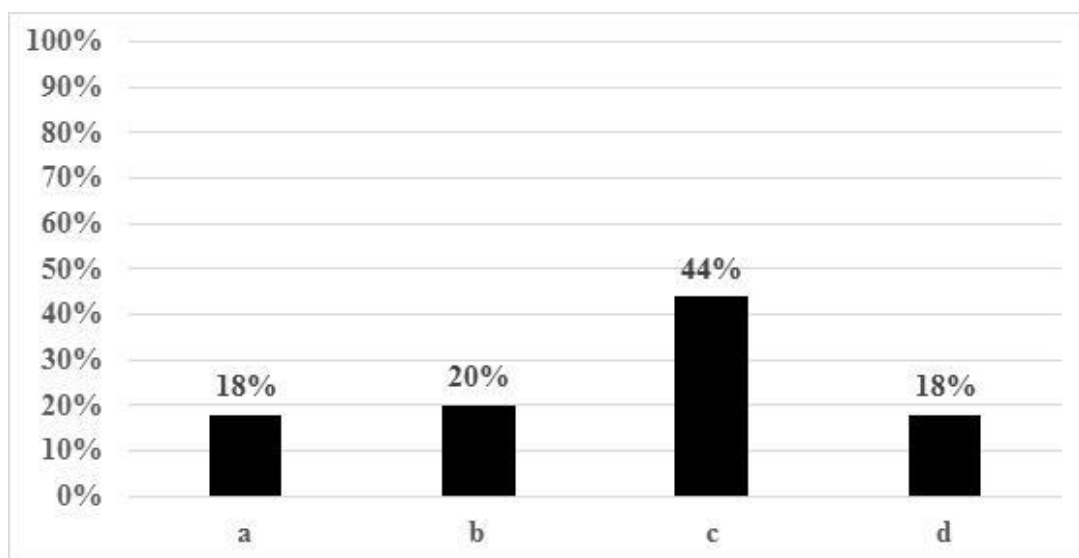
Примітка: **a** – так, **b** – більшою мірою так, **c** – більшою мірою ні, **d** – ні.

Рис. И.4. Значення вміння НПП створити умови співпраці в позааудиторній роботі на основі доброзичливого, діяльнісного та компетентнісного підходів очима студентів

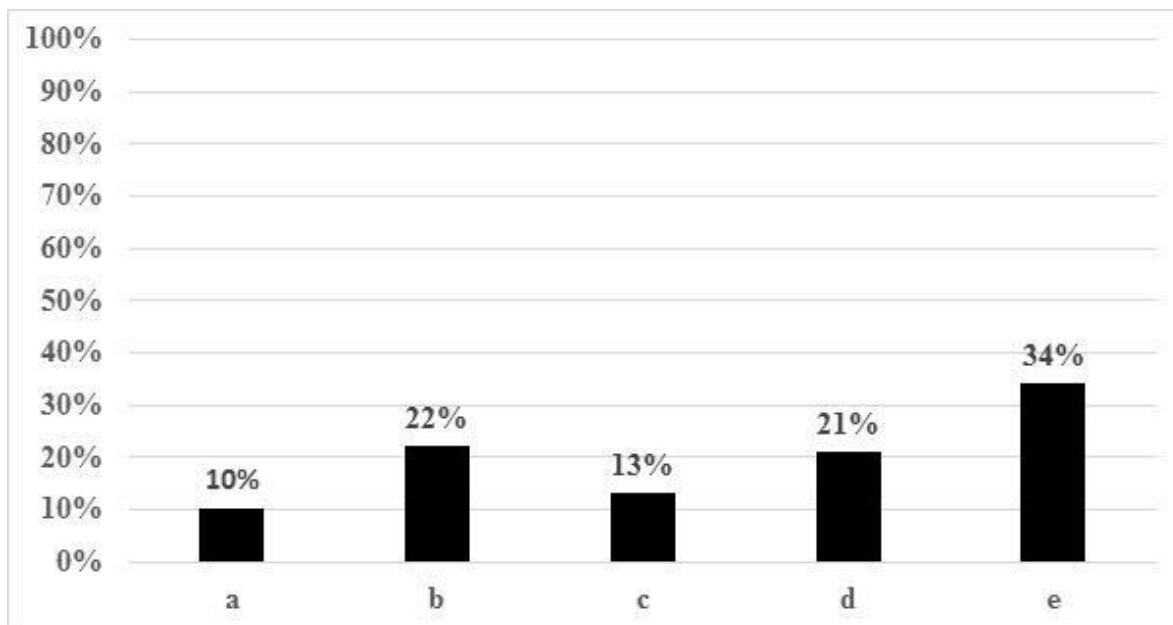
Примітки: **1** – доступність викладу навчального матеріалу; **2** – формування світогляду у студентів; **3** – розвиваючий ефект навчального матеріалу; **4** – спонукально-мотиваційна складова навчально-пізнавальної діяльності студента; **5** – наявність ілюстрацій (наочність); **6** – наявність рекомендацій, роз’яснень, порад тощо. **a** – дуже низький рівень оцінюваного показника, або його відсутність; **b** – низький рівень оцінюваного показника; **c** – достатній рівень оцінюваного показника; **d** – високий рівень оцінюваного показника; **e** – дуже високий рівень оцінюваного показника.

Рис. И.5. Результати висловлювання студентів про задоволеність рекомендованими джерелами інформації з навчальних дисциплін

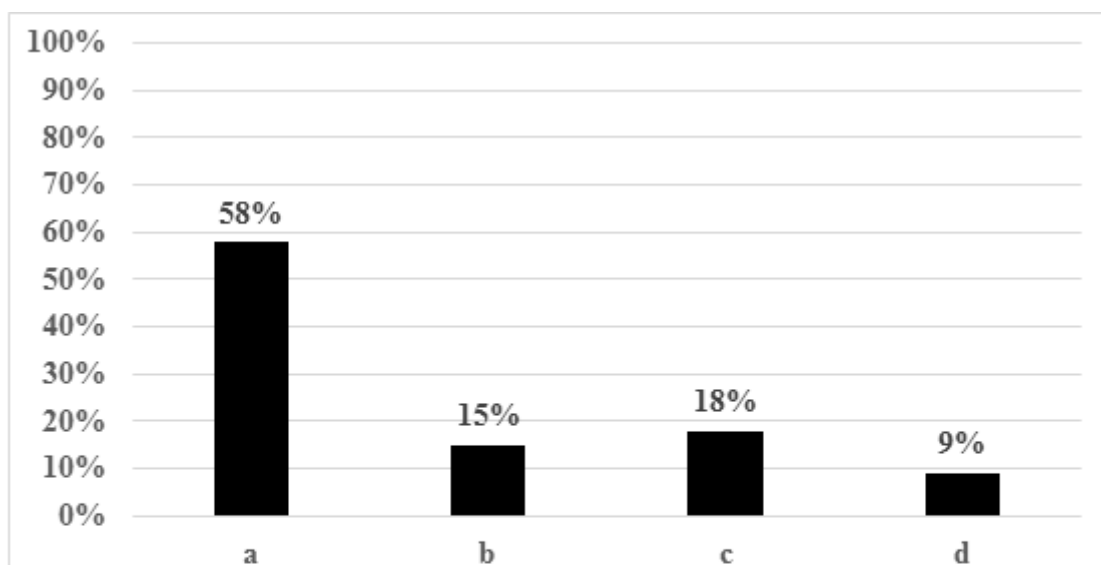
Примітка: **a** – вміння організувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, **b** – вільне володіння змістом дисципліни, **c** – вміння стимулювати пізнавальну активність та мотивувати студентську аудиторію, **d** – урахування особистісних якостей студентів.

Рис. И.6. Важливість рівня педагогічної майстерності НПП в організації самостійної роботи студента

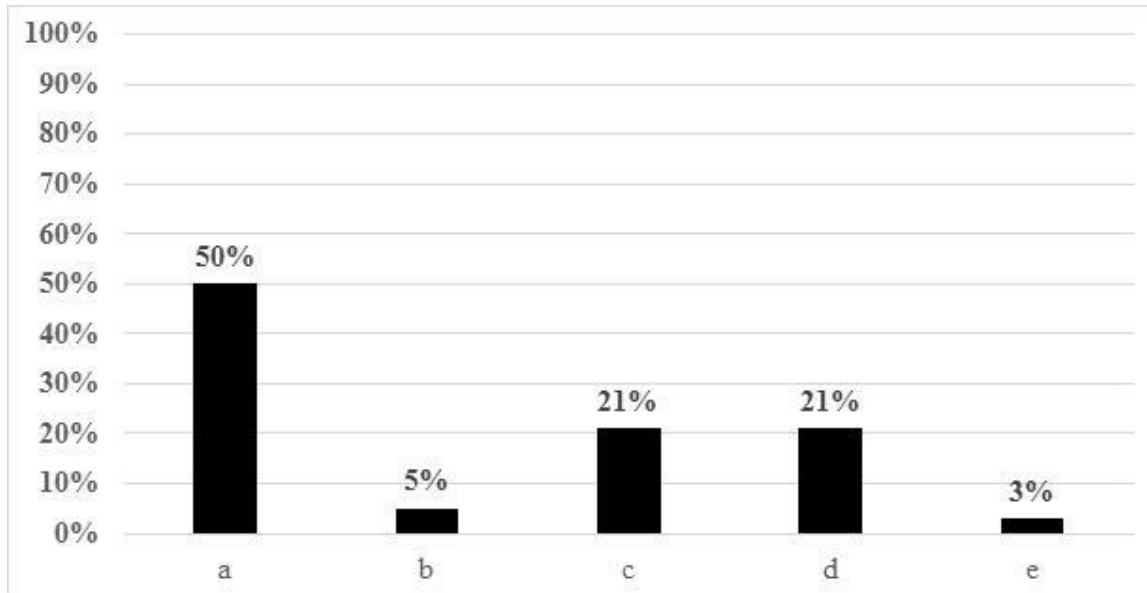
Примітка: **a** – підготовка доповідей, **b** – підготовка есе, **c** – заповнення таблиць за зразком, **d** – опрацювання джерел інформації згідно з планом певного семінарського заняття, **e** – виконання навчальних завдань у форматі проектної роботи.

Рис. И.7. Найбільш ефективні види самостійної роботи очима самих студентів

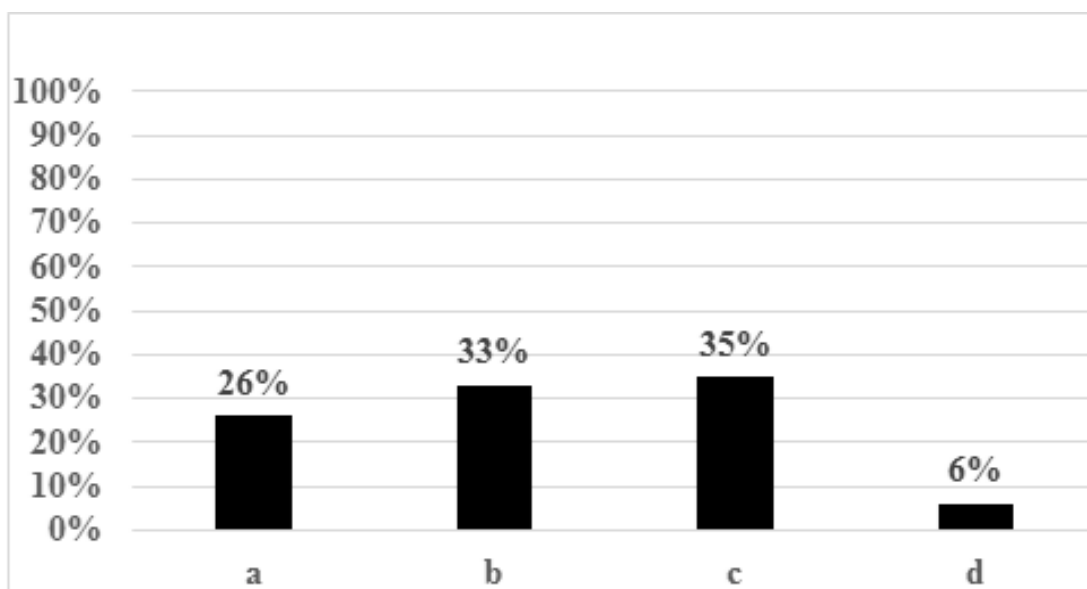
Примітка: **a** – Ваша мотивація на навчально-пізнавальну діяльність, **b** – Ваша максимальна активність, **c** – Ваша здатність до самостійної навчально-пізнавальної діяльності, **d** – виконання науково-педагогічним працівником консультативної та координаційної функцій, **e** – Ваш варіант відповіді.

Рис. И.8. Чинники ефективності самостійної роботи студентів

Примітка: **a** – більша самостійність в роботі й у мисленні, **b** – чітке відтворення навчального матеріалу, **c** – якісна підготовка до семінарських занять, **d** – відповідальне ставлення при опрацюванні джерел інформації відповідно до планів семінарських занять, **e** – Ваш варіант відповіді.

Рис. И.9. Вимоги до студентів в ролі науково-педагогічного працівника

Примітка: **a** – збільшення консультацій при підготовці до семінарських занять, **b** – збільшення часу на підготовку до семінарських занять, **c** – покращення інформаційно-методичного забезпечення, **d** – Ваш варіант відповіді.

Рис. И.10. Пропозиції студентів до змін в організації
їхньої самостійної роботи

Приклад завдань

самостійної роботи студента однієї з тем навчальної дисципліни:

«Основи педагогіки та методика виховної роботи»

Теми семінарських занять	Види та зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю	Терміни викон.
Тема 3. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа»	<p>1. Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу з використанням рекомендованих джерел інформації та помітками в конспекті з дисципліни, а також формулювання запитань зі змісту опрацьованого матеріалу з помітками в конспекті.</p> <p>2. Створити структурну модель (у вигляді схеми) «Нова українська школа», що має відображати взаємопов'язані елементи, компоненти, підсистеми, функції, мету, завдання та зв'язки між ними.</p> <p>3. Скласти кросворд «Нова Українська школа» надавши правильні відповіді до нього.</p>	Конспект з дисципліни, звіт у вигляді документа у Word	до 05.10 поточного року

Анкета опитування: «Результати організації самостійної роботи студента»***Шановний студенте!***

Кафедра педагогіки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна проводить дослідження щодо підвищення якості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Тому для нас важлива Ваша думка.

Просимо Вас дати щирі та повні відповіді на запитання.

Ми будемо вдячні за відповіді – вони є основою для вироблення відповідних змін щодо покращення організації самостійної роботи студентів з навчальних дисциплін.

1. Що сприяло якості засвоєння Вами навчальної дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи»?

- a) надані усі необхідні матеріали для засвоєння навчальної дисципліни (методичний посібник, матеріали лекцій, доступ до джерел інформації з дисципліни, творчі завдання для практичних занять тощо);
- b) самостійне опрацювання тем за допомогою Інтернет-ресурсів;
- c) можливість консультиватися з науково-педагогічним працівником впродовж семестру;
- d) своєчасне отримання відповідей від науково-педагогічного працівника на питання, що виникали в ході самостійної роботи.

2. Яке спрямування носили завдання самостійної роботи?

- a) теоретичного спрямування;
- b) теоретико-практичного спрямування;
- c) практичного спрямування;
- d) практичного спрямування творчого характеру.

3. Якого типу були завдання самостійної роботи?

- a) зробити доповідь на запропоновану тему; b) написати реферат на запропоновану тему; c) розробити схеми на основі матеріалів лекції;
- г) розробити план-конспект уроку та план-конспект виховного заходу; d) скласти різного рівня тести за наданими матеріалами;
- e) створити кросворд за темами згідно з матеріалами лекцій та опрацьованими джерелами інформації;
- f) Ваш варіант відповіді: _____

4. Оцініть інформаційно-методичні матеріали та завдання для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни за Таксономією Блума

- a) низький рівень (знання, розуміння, застосування);
- b) високий рівень (аналіз, синтез, оцінювання)/

5. Які, на Вашу думку, принципи були покладені в основу організації Вашої самостійної роботи з навчальної дисципліни?

- a) доступності самостійної роботи;
- b) **наочності** – надання Вам інформації в доступному вигляді;
- c) **науковості**, що має сприяти Вам у вирішенні поставлених завдань навчання на сучасному рівні наукових знань;
- d) **зв'язку теорії з практикою** – надає можливість вирішувати ситуаційні (проблемні) завдання;
- e) **міцності засвоєння знань** – рівень сформованості у Вас необхідних компетентностей;
- f) **інтерактивності** – Ваша співпраця не тільки з науково-педагогічним працівником, а й з іншими студентами;
- g) **регламентації навчання** – визначення стратегії Вашого навчання та планування організації самостійної роботи;
- h) **контролю та самооцінки** – виявлення рівня успішності Вашого навчання.

6. Якою мірою принципи, що покладені в основу організації Вашої самостійної роботи з навчальної дисципліни, були використані Вами впродовж семестру?

- a) повною мірою;
- b) більшою мірою
- так; c) більшою мірою
- ні; d) ні.

7. Яких рекомендацій стосовно самостійної роботи студента, що були прописані в методичному посібнику, Ви дотримувались впродовж семестру?

- a) самостійне вивчення теоретичних питань з кожної теми дисципліни з помітками в конспекті (зошиті);
- b) самостійна робота з джерелами інформації з метою засвоєння програмного матеріалу;
- c) складання звітів про виконання самостійної роботи;
- d) опрацювання лекційних матеріалів та рекомендованих джерел інформації для вирішення завдань самостійної роботи;
- e) дотримання порад, настанов, рекомендацій тощо.

8. Чи були корисними та доступними рекомендовані в методичному посібнику джерела інформації під час самостійного виконання завдань самостійної роботи?

- a) так;
- b) більшою мірою так;
- c) більшою мірою ні;
- d) ні.

9. Скільки годин Вами було витрачено на самостійну роботу під час навчання з дисципліни (згідно з робочою програмою на самостійну роботу виділяється 58 годин)?

- a) від 20 до 30 годин;
- b) від 30 до 40 годин;
- c) від 40 до 50 годин;
- d) від 50 до 60 годин;
- e) від 60 до 70 годин;
- f) більше 70 годин.

10. На скільки, на Вашу думку, методичний посібник сприяв якісному та своєчасному виконанню завдань самостійної роботи?

- a) сприяв повною мірою;
- b) сприяв більшою мірою;
- c) сприяв;
- d) сприяв недостатньою мірою.

11. Чи сприяли надані інформаційно-методичні матеріали з дисципліни якості засвоєння Вами знань?

- a) сприяли оволодінню знань повною мірою;
- b) сприяли оволодінню знань певною мірою;
- c) сприяли оволодінню знань достатньою мірою;
- d) сприяли оволодінню знань частково.

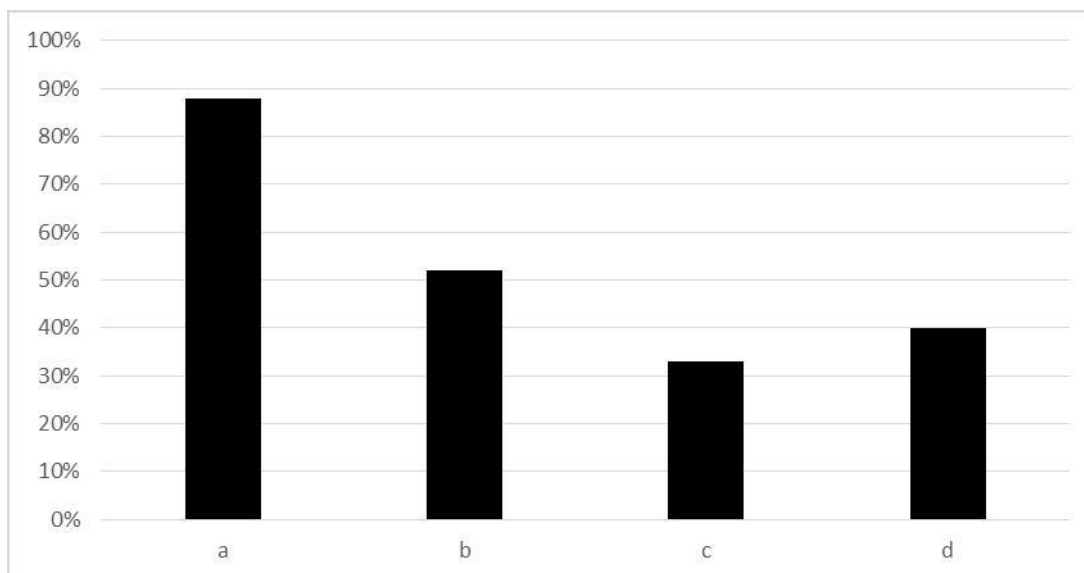
12. Оцініть рівень власної самостійної роботи з дисципліни за 4-х бальною шкалою?

- a) низький рівень;
- b) середній рівень;
- c) достатній рівень;
- d) високий рівень.

13. Чи сприяв такий підхід в організації самостійної роботи студентів Вашому саморозвитку та самовдосконаленню як майбутнього фахівця?

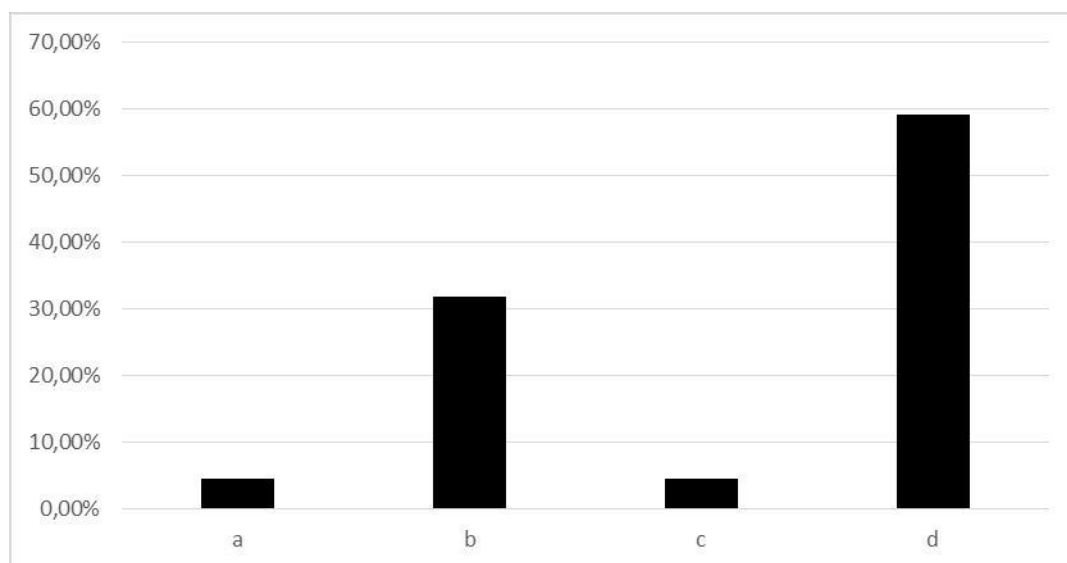
- a) не сприяв;
- b) сприяв певною мірою;
- c) сприяв достатньою мірою;
- d) сприяв повною мірою;
- e) сприяв недостатньою мірою.

Результати організації самостійної роботи студентів із запровадженням методичного посібника

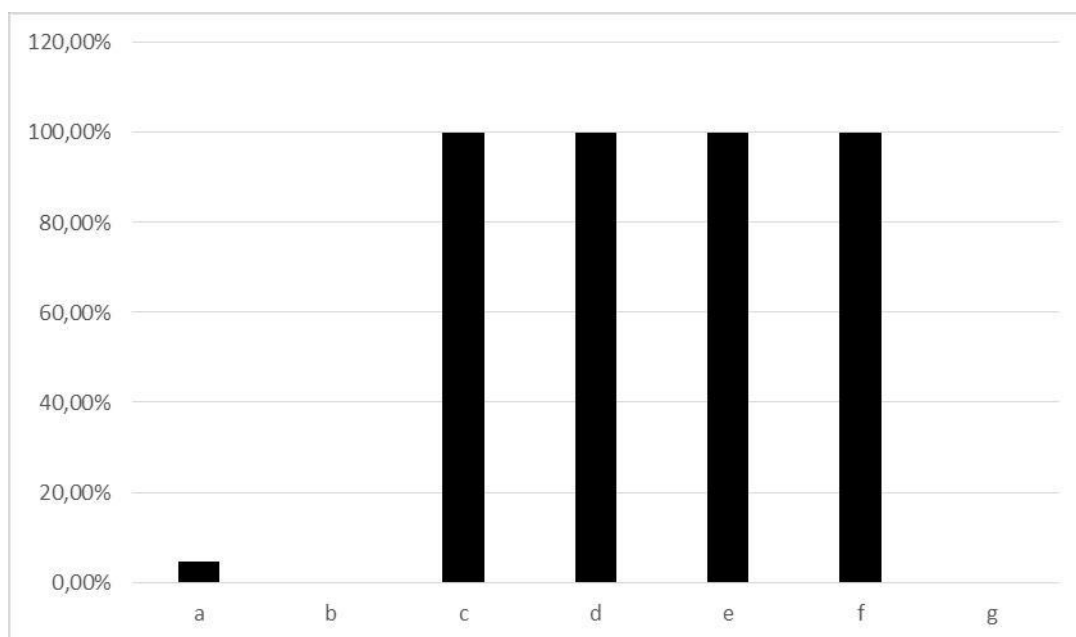
Примітка: **a** – надані усі необхідні матеріали для засвоєння навчальної дисципліни (методичний посібник, матеріали лекцій, доступ до джерел інформації з дисципліни, творчі завдання для практичних занять тощо), **b** – самостійне опрацювання тем за допомогою Інтернет-ресурсів, **c** – можливість консультуватися з науково-педагогічним працівником впродовж семестру, **d** – своєчасне отримання відповідей від науково-педагогічного працівника на питання, що виникали в ході самостійної роботи.

Рис. М.1 Чинники, що сприяли якості засвоєння студентами навчальної дисципліни

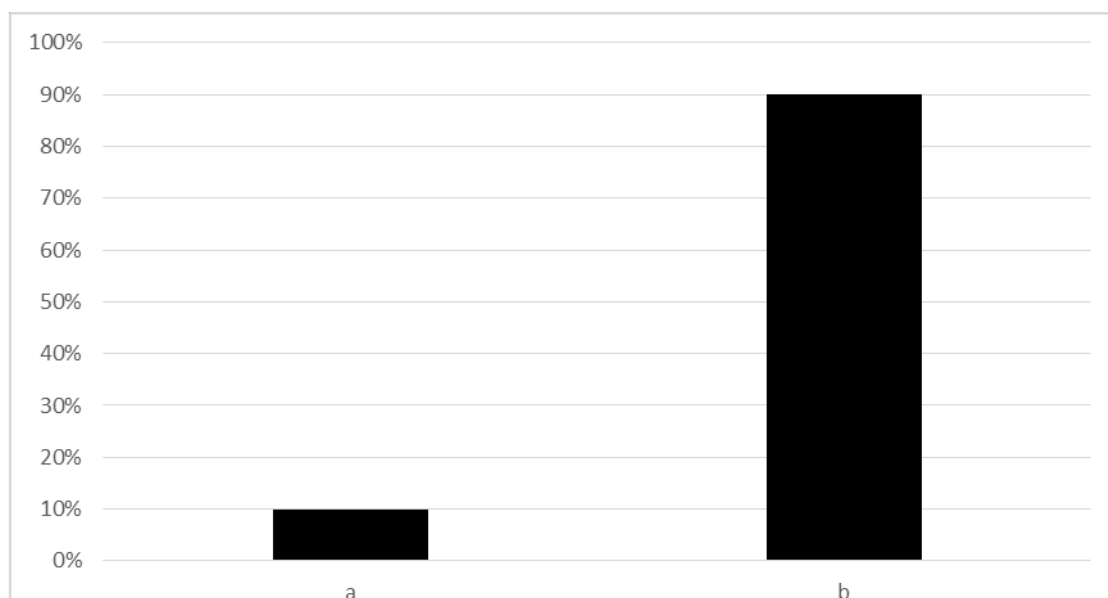
Примітка: **a** – теоретичного спрямування, **b** – теоретико-практичного спрямування, **c** – практичного спрямування, **d** – практичного спрямування творчого характеру.

Рис. М.2. Спрямування завдань самостійної роботи

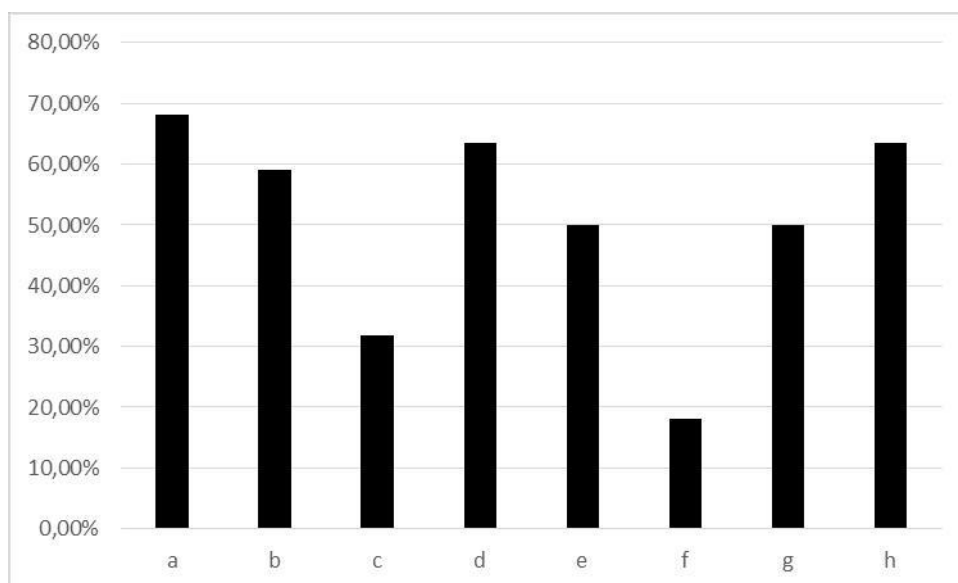
Примітка: **a** – зробити доповідь на запропоновану тему, **b** – написати реферат на запропоновану тему, **c** – розробити схеми на основі матеріалів лекції, **d** – розробити план-конспект уроку та план-конспект виховного заходу, **e** – скласти різного рівня тести за наданими матеріалами, **f** – створити кросворд за темами згідно з матеріалами лекцій та опрацьованими джерелами інформації, **g** – Ваш варіант відповіді.

Рис. М.3. Типи завдань, що були реалізовані в самостійній роботі

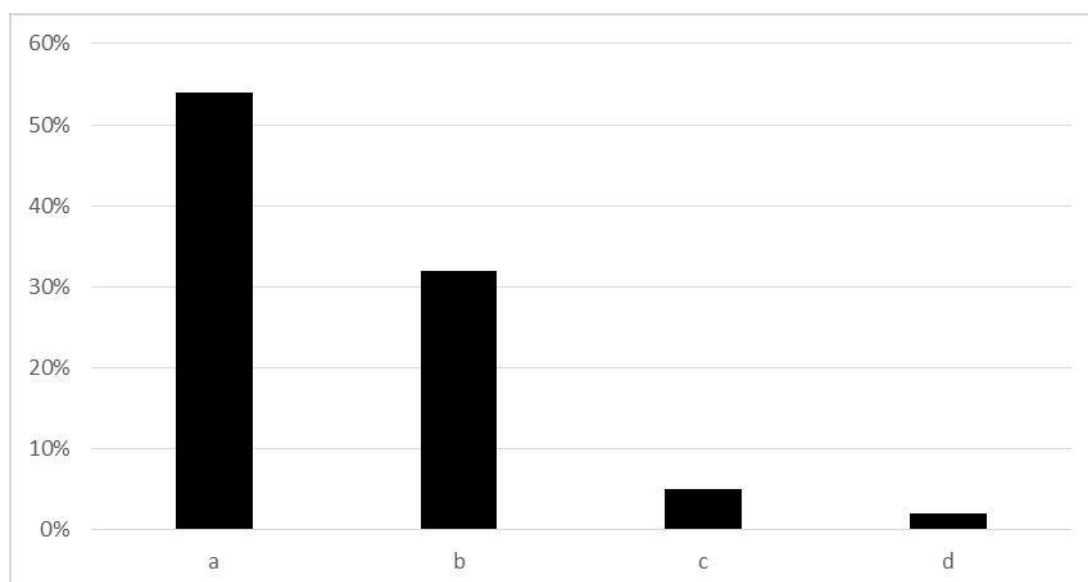
Примітка: **a** – низький рівень (знання, розуміння, застосування), **b** – високий рівень (аналіз, синтез, оцінювання).

Рис. М.4. Оцінка студентами інформаційно-методичних матеріалів та завдань для самостійної роботи за Таксономією Блума

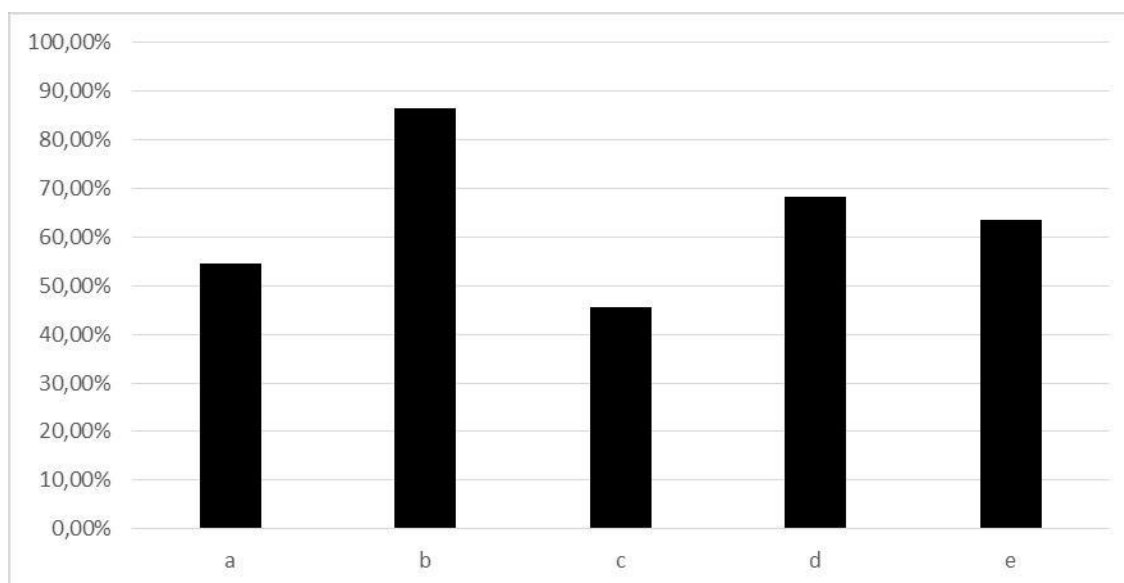
Примітка: **a** – доступності самостійної роботи, **b** – наочності – надання Вам інформації в доступному вигляді, **c** – науковості, що має сприяти Вам у вирішенні поставлених завдань навчання на сучасному рівні наукових знань, **d** – зв'язку теорії з практикою – надає можливість вирішувати ситуаційні (проблемні) завдання, **e** – міцності засвоєння знань – рівень сформованості у Вас необхідних компетентностей, **f** – інтерактивності – Ваша співпраця не тільки з науково-педагогічним працівником, а й з іншими студентами, **g** – регламентації навчання – визначення стратегії Вашого навчання та планування організації самостійної роботи, **h** – контролю та самооцінки – виявлення рівня успішності Вашого навчання.

Рис. М.5. Принципи, що були покладені на думку студентів в основу їхньої організації самостійної роботи

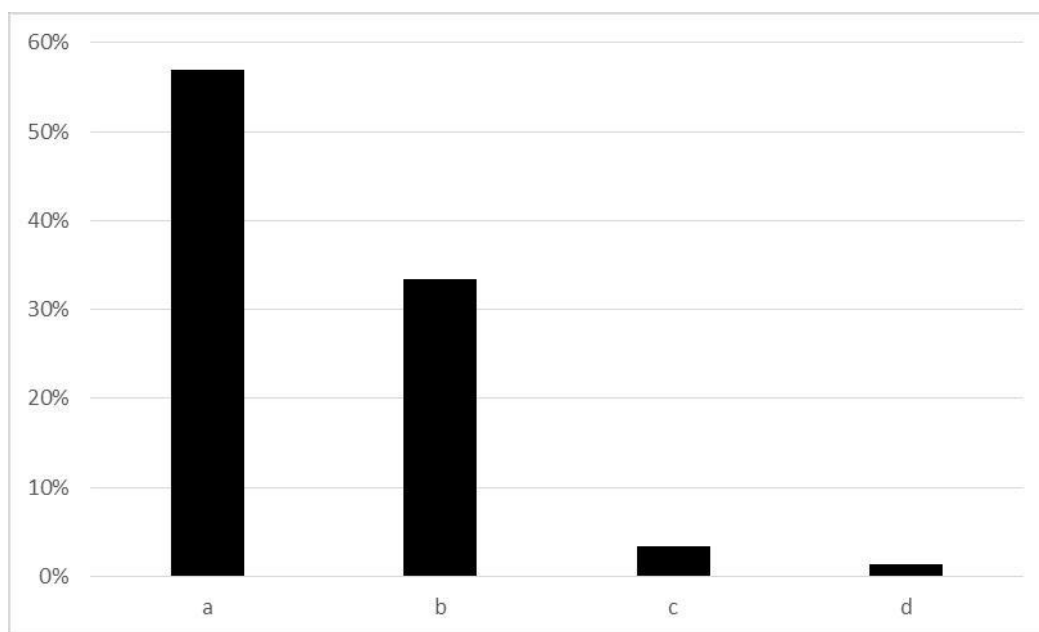
Примітка: **a** – повною мірою, **b** – більшою мірою так, **c** – більшою мірою ні, **d** – ні.

Рис. М.6. Міра використання студентами впродовж семестру принципів, що були покладені в основу організації самостійної роботи

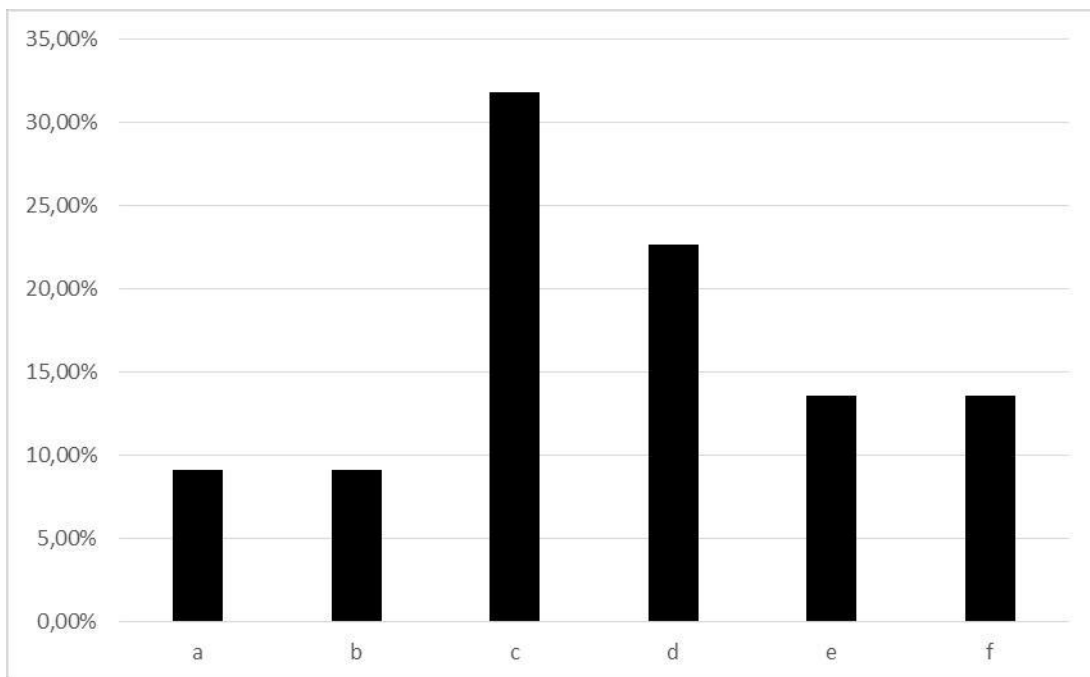
Примітка: **a** – самостійне вивчення теоретичних питань з кожної теми дисципліни з помітками в конспекті (зошиті), **b** – самостійна робота з джерелами інформації з метою засвоєння програмного матеріалу, **c** – складання звітів про виконання самостійної роботи, **d** – опрацювання лекційних матеріалів та рекомендованих джерел інформації для вирішення завдань самостійної роботи, **e** – дотримання порад, настанов, рекомендацій тощо.

Рис. М.7. Дотримання студентами впродовж семестру визначених у методичному посібнику рекомендацій стосовно самостійної роботи

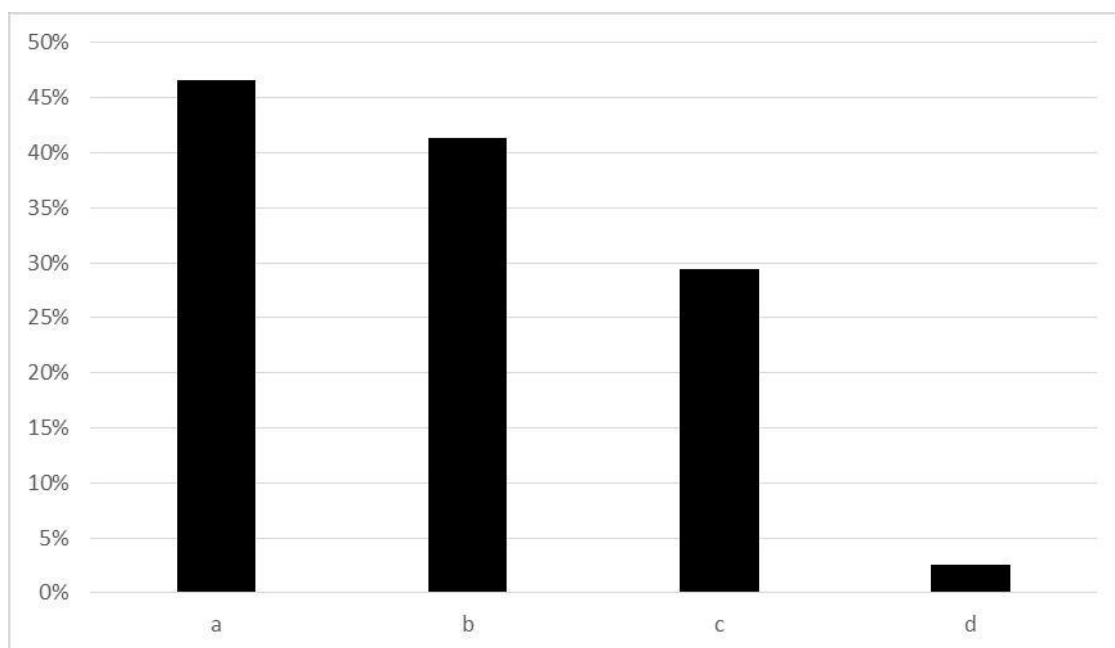
Примітка: **a** – так, **b** – більшою мірою так, **c** – більшою мірою ні, **d** – ні.

Рис. М.8. Корисність та доступність рекомендованих в методичному посібнику джерел інформації для самостійного виконання завдань

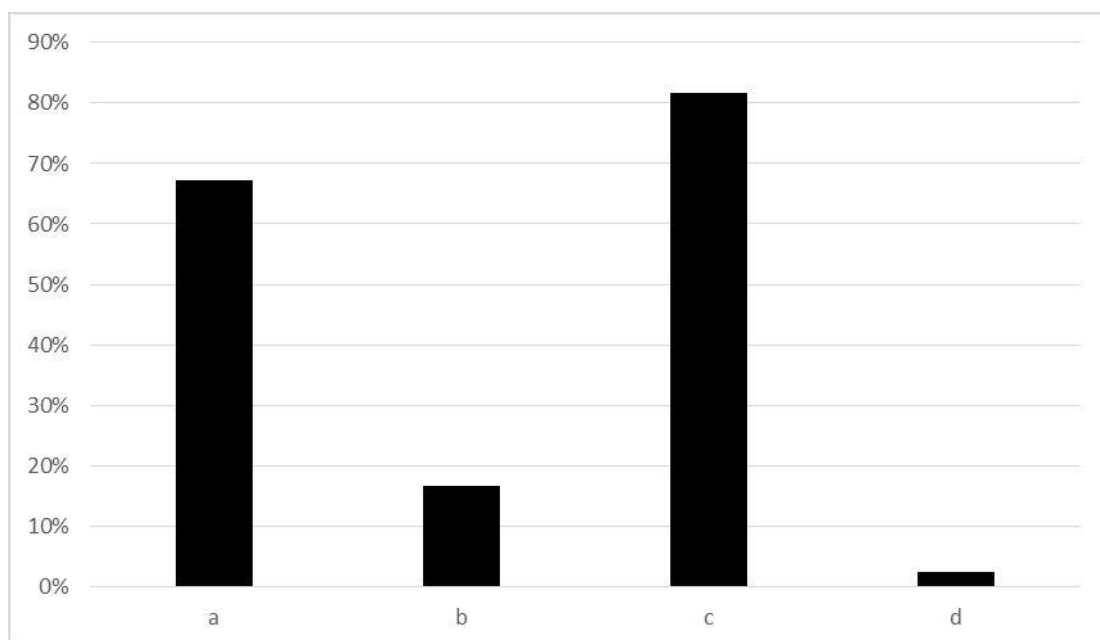
Примітка: **a** – від 20 до 30 годин, **b** – від 30 до 40 годин, **c** – від 40 до 50 годин, **d** – від 50 до 60 годин, **e** – від 60 до 70 годин, **f** – більше 70 годин.

Рис. М.9. Кількість часу, що була витрачена студентами на самостійну роботу

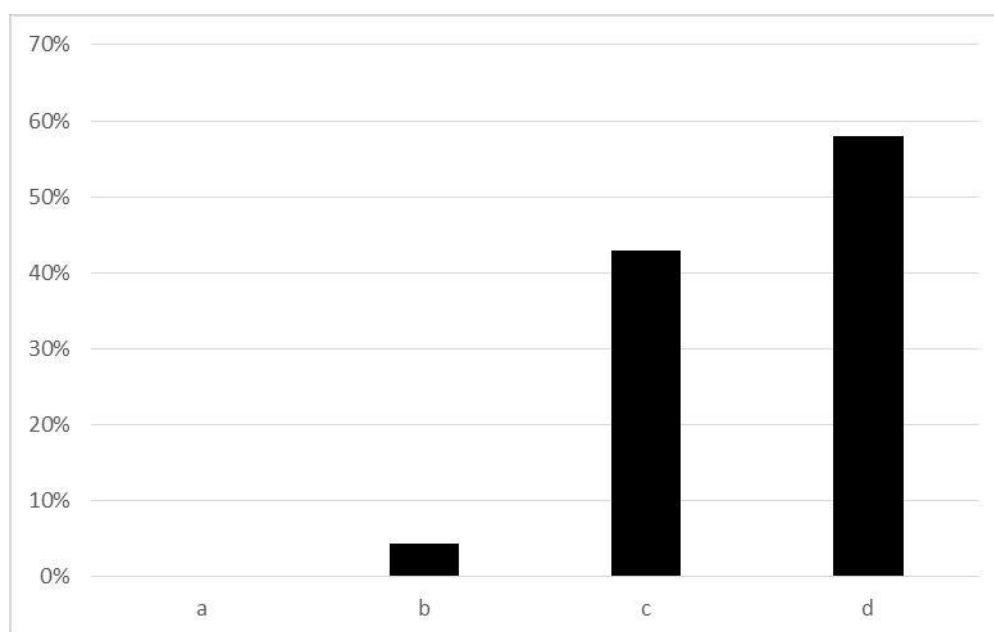
Примітка: **a** – сприяв повною мірою, **b** – сприяв більшою мірою, **c** – сприяв, **d** – сприяв недостатньою мірою.

Рис. М.10. Рівень сприяння методичного посібника якісному та своєчасному виконанню завдань самостійної роботи

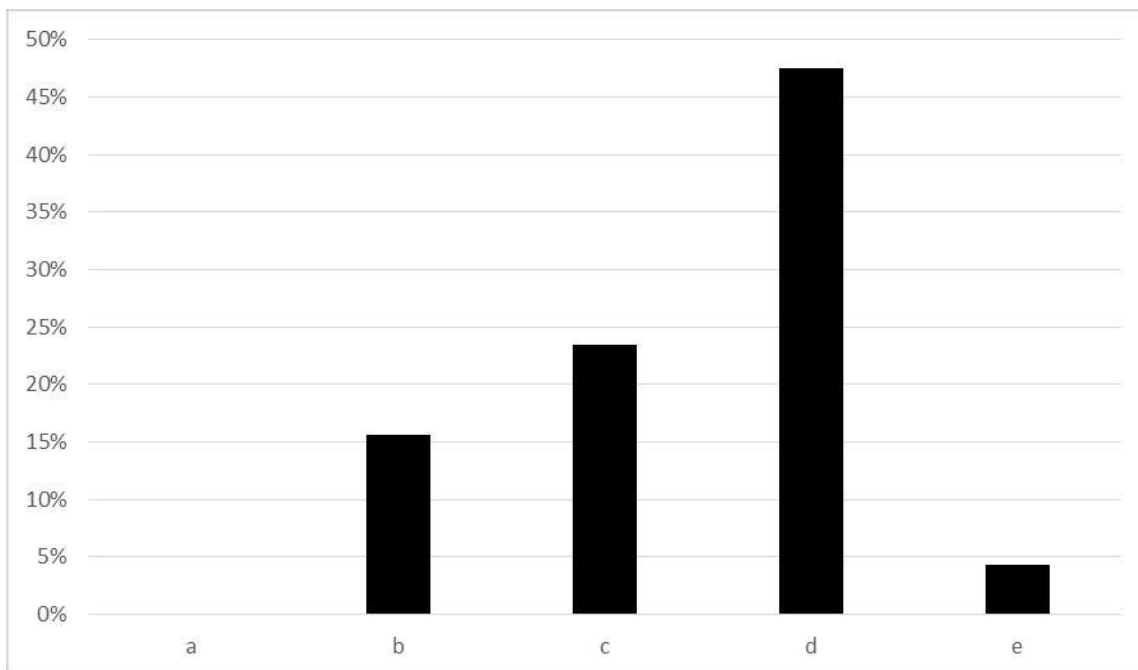
Примітка: **a** – сприяли оволодінню знань повною мірою, **b** – сприяли оволодінню знань певною мірою, **c** – сприяли оволодінню знань достатньою мірою, **d** – сприяли оволодінню знань частково.

Рис. М.11. Сприяння наданих інформаційно-методичних матеріалів з дисципліни якості засвоєння знань студентами

Примітка: **a** – низький рівень, **b** – середній рівень, **c** – достатній рівень, **d** – високий рівень.

Рис. М.12. Оцінка студентами рівня власної самостійної роботи з дисципліни за 4-х бальною шкалою

Примітка: **a** – не сприяв, **b** – сприяв певною мірою, **c** – сприяв достатньою мірою, **d** – сприяв повною мірою, **e** – сприяв недостатньою мірою.

Рис. М.13. Рівень сприяння організації самостійної роботи студентів з використанням методичного посібника їхньому саморозвитку та самовдосконаленню

Результати успішності навчання студентів

Таблиця Н.1

Результати успішності навчання студентів філологічного факультету
у 2019/2020 та 2020/2021 навчальних роках

Навчальний рік	Оцінки	Кількість оцінок	%
2019-2020	«відмінно»	19	26%
	«добре»	26	35%
	«задовільно»	25	34%
	«незадовільно»	3	5%
2020-2021	«відмінно»	40	56%
	«добре»	15	21%
	«задовільно»	16	23%
	«незадовільно»	0	0%